



No 17
1937
30 s.

Chaitse Honu!

TOIMETUS:

Tallinnas, Kaarli t. 8, Kaitseliidu Peastaabi ruumes.

Vastutav toimetaja: kolonel J. Maide
telefon 451-94.

Tegevtoimetaja: kapten A. Truuvere
telefon ametis kv. 156-a,
kodus 465-01.

Väljaandja: Kaitseliidu Peastaap.
Tegevtoimetaja kõnetunnid teisipäeviti
ja neljapäeviti kella 10.00—12.00.

Kaastöö arvatakse tasu alla, kui sellele
tasunõudmine on peale kirjutatud, Tarvi-
tamata ja tagasisaatmiseks markimata
käsikirju alal ei hoita.

*

TALITUS:

Tallinnas, Kaarli t. 8.

Talitus on avatud iga päev kella 9—3.
Telefon 451-89.

Tellimishind aastas 6 krooni, 1/2 a. 3 kr.,
1/4 a. Kr. 1.50, kuus 50 senti.

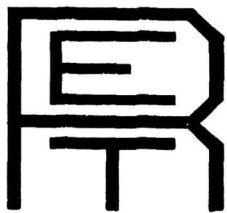


Nr. 17

1937

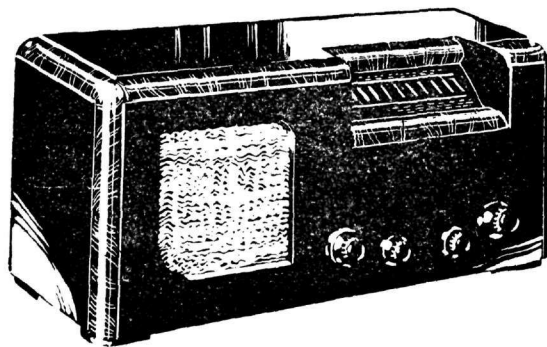
SISUKORD:

- A. Balder:* Kaitseliit sügise tegevuse eel.
E. P.: T. G. Masaryk †.
H. Virit: 1937. a. KL laskemeistervõistlused.
E. Paju: Kodukultuur on kodukaitse.
J. Murro: KL Võrumaa Malev 20-aastane.
A. Kivirähk: Sakalamaa Malev 1917.—1937. a.
R. Tarmak: Oleme tööil!
H. Virit: Laskurid - kaitseliitlased 1937. a. maailmameistervõistlusil Helsingis.
A. Allik: Meie motomehed Aizsargide külalisiks.
J. T.: KL malevate vaimne side muinasmalevlastega.
V. H.: Kindral Samsonovi tragöödia.



RET RAADIO

ON EHTEKS
EESTI KODULE
RIKKALIK JA KAUNIS VALIK
VÕRK- JA PATAREI-
VASTUVÕTJAJD



Nõudke meie uudisaparaatide demonstreerimist ja illustreeritud katalooge lähemate andmete ja hindadega. Ostes RET RAADIO omandate parima, mis sel alal saadaval.

RAADIO-KOOPERATIIV

Tallinn, S. Karja 9 ● Tartu, Võidu 11 ● Pärnu, Kalevi 40 ● Rakvere, Tallinna 25,
Viljandi, Lossi 31 ● MÜÜGIPUNKTID kõigis keskuis.

Kaitse Kodu!

ILMUB 2 KORDA KUUS

Nr. 17

Tallinnas, reedel, 17. septembril 1937

XIII aastakäik

Kaitseliit sügise tegevuse eel

A. Balder

Kaitseliit seisab sügise tegevuse lävel. Möödunud on suvi. Veel mõni nädal ja maal jõuavad kibedad põllutööd lõpukorrale. Linnades ongi rahvas suvepuhkuselt tagasi jõudnud. On jälle aega seltskondlikuks tööks, viia edasi uue ja värske energiaga seda üldkasulikku tööd, mis ehk oli katkestatud lühemaks ajaks.

Millised suuremad tööd ootavad meid Kaitseliidu üksusis? Kaitseliidu tegevuse oleme liigitanud kolme suuremasse alasse: v ä l j a õ p p e-tegevus, m a j a n d u s l i k tegevus ja s e l t s k o n d l i k tegevus. Viimase all oleme mõistnud tegevust riiklike ja kohalike rahvuslike ürituste korraldamise alal: Vabariigi aastapäeva pühitsemine, Võidupüha pühitsemine, Vabadussõja mälestus- ja lahingmärkide püstitamine, enamlaste vägivalla alt vabastamise päevade korraldamine ja mitmesuguste teiste kohalike pidupäevade korraldamine. Ära märkides kolme suuremat tegevusala, tähendan veel neljandat, mitte vähem tähtsat ala, s. o. Kaitseliidu, Kaitseliidu üksuste sisemist elu korraldavat tegevust. Kaitseliitlasi seob ühine kõrge aade — k o d u k a i t s e. Ettevalmistus selle aate täitumiseks, selle kõrge idee ellurakendamine on seotud mitmete nägematute ja nähtavate niitidega. Tahe, sisemine jõud ja tegevus on siin mõõduandvad. Üksuse sisemine tugevus, kokkuliituvus, ühistunne ja ühine arusaamine on siin määratu suured jõud. Kus on sõbralik koostöö, lugupidamine ja armastus oma üksuse, organisatsiooni vastu, seal kõik liikmed aitavad kaasa oma üksuse, organisatsiooni tegevusele ja kuulsusele. Alates sügist tegevust mõtleme üksuste sisemise elu korraldamisele ja tugevdamisele. Teha on siin palju. Esimesena kergib üles ikka vana ja alati uus küsimus — ruumid, Kaitseliidu kodud. Kus pole ruume,

seal on raskendatud kooskäimine, kooselamine, ühine aja möödasaatmine, ühiste küsimuste arutamine ja lahendamine. Möödunud suvel on rikastatud malevaid ja Kaitseliidu üksusi uute ruumidega. Võib-olla on neis üksusis kergem üksuste sisemist elu korraldada. Aga ka üksusis, kus puuduvad oma ruumid, on võimalik sel alal mõndki korda saata.

Eeloleval sügisel malevad ja suur arv üksusi pühitsevad 20. aastapäeva. Hästi korraldatud aastapäev suurearvulise osavõtuga, mis kajastub kogu üksuse piires, annab palju positiivset üksuse elule. Edasi klubiõhtud, pealikutekogude pidulikud koosolekud, üksuste kooskäimised, ühised väljasõidud — kõik need lühikeste sisukate hästimõeldud referaatidega, huviküllase meelelahutusega ja kasuliku aja möödasaatmisega — need liidavad üksuse üheks tervikuks, kasvatavad ühistunnet, süvendavad kohusetunnet. Ilusa algatuse oma üksuste kooskäimiseks on teinud Tartu Malev klubiõhtute näol, mis on kujunenud traditsiooniliseks. See algatus väärib järeletegemist. Klubiõhtute korraldamine nõuab küll pealikult suurt peremehelikku oskust pakkuda üksuse liikmeile kasulikku ja mõnusat ajaviidet, aga kasu neist ületab vaeva. Kaitseliidu üksusisse kuulub kodanikke kõigist kihtidest ja kõigilt kutsealadelt. Tuua neid kokku, kus võimalik üksteist mõista, üksteisest aru saada, ühise eesmärgi juures mõtteid vahetada, — sellest on kahekordne kasu.

Tuues ette kõiki neid üritusi ei tohi jätta märkimata, et kui neid korraldatakse hästi kaalutud ja läbimõeldud kavade kohaselt üksuste liikmete suurearvulise osavõtuga, siis on neist kasu. On kava puudulik, ei suuda see köita huvi, siis kasu asemel toovad nad kahju.

Nüüd õppetegevus. Milline töö ootab meid siin. Esimesena nimetan taktikalist väljaõpet. Kauemat aega on olnud päevakorras jao lahingulise ettevalmistuse tõstmine. Siin on rakendatud tegevusse uus õppuste süsteem, mis kaitseliitlasi kaasa tõmbab. Need on võistlused. Võistlused, mis nii suurel määral on edasi viinud Kaitseliidu lasketaset ja teisi väljaõppe alasid, tõstavad ka Kaitseliidu taktikalise väljaõppe taset. Jao lahingutegevuse võistluste korraldamine on raskem kui teistel tegevusaladel. Asi aga ise väärrib, et võita raskused. Jao lahinguväljaõppe-võistluste korraldamine on Kaitseliidu üksusis eeloleval sügisel suurim ja raskeim ülesanne. Need võistlused on esmakordsed ja peavad andma kogemusi töö jätkamiseks tulevikus. Kui suudame lähimate aastate jooksul jao lahinguväljaõppe-võistlustega taktikalise ettevalmistuse taset tõsta, siis on Kaitseliidu üksused suure ja tänuväärse töö korda saatnud.

Teine ala taktikalisest tegevusest, mis vajab tõsisemat „käsilevõtmist“, on sisekaitsemeeste väljaõpe neile ettenähtud ülesannete kohaselt. On tõsiasi, et tulevikus sõda ei peeta mitte ainult väerindel, vaid ka tagalas. Nooremad aastakäigud mehi, rindemehed, ruttavad väerindele; sisekaitse, s. t. korra ja julgustuse tagalas ja siseriigis teostavad vanemad aastakäigud — sisekaitse mehed. Sildade, liiklemisteede, tööstuste, varustusladude, sidekeskuste jne. kaitsmine, õhuvaatlus ja õhurünnakute ajal korra alalhoidmine ning abiandmine on sisekaitsemeeste ülesanne. Nende ülesannete täitmine pole kerge ega lihtne, nagu ehk esialgselt näib. Sisekaitsemeestele õppuste korraldamisega tuleks „tee lahti teha“ meie linnades ja alevikes. Sügis ja varatalv on selleks kohaseim aeg.

Kolmas ala — õine tegevus. Riigikaitse teostamisel tuleviku sõjas tuleb arvestada tegevust öösi. Lennuväe tegevuse liikumised ja ümberpaigutused teostatakse suures ulatuses öösi. Samuti ka julgestus, luure ja rännakukaitse on lahutamatu osa öises tegevuses. Suuremas ulatuses öisi õppusi korraldati möödunud kevadel, kuid mitte iga suurem üksus ei jõudnud neid korraldada. Öised õppused on kaasakiskuvad, huvipakkuvad, elamusrikkad. Kevadel võeti neist osa suure innuga. Kus neid kevadel ei korraldatud, on aeg sügisel seda „heaks teha“.

Omaette suur ala Kaitseliidu tegevuses on laskmine. Kaitseliidu kaudu laskmine ja laskesport tungivad rahvamassidesse, muutumas rahvusspordiks. Iseäranis populaarseks on saanud laskesport pärast meie laskurite suursaavutusi Helsingi maailmameistrivõistlusil. Seda liikumist ja huvi laskmise vastu

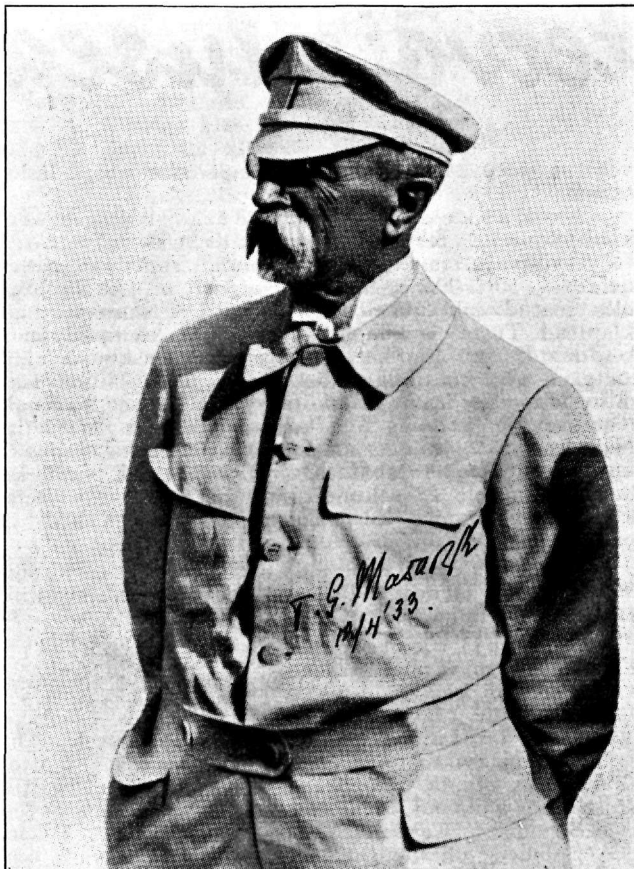
peame ära kasutama. Kaitseliidu laskekoolil, hoolimata vaevalt kümneaastasest kestvusest, on selja taga pikk arenemistee. Alates punktilaskmisest on laskmine siirdumas rohkem ja rohkem lahinguilmelisele alale, jättes sportliku punktilaskmise laskesportklubidesse ja harrastades punktilaskmist Kaitseliidu üksusis vaid laskmise algkoolina. Hea lahingulaskuri väljaõpimine on Kaitseliidu lasketevõuse eesmärk. Keskmisele laskurile lahinguilmeline laskmine, — kiire lahingumärgi tabamine, teadmata kus ja kui kauaks see ilmub, on huvipakkuvam ja kaasakiskuvam kui punktide väljalaskmine. Kui seni siiski ülekaal oli sportlikul punktilaskmisel, siis tulevikus muutub see lahinguilmelise laskmise kasuks. Punktilaskmine koondub laskesportklubidesse, lahinguilmeline laskmine muutub massiharrastuseks, massilaskmiseks. Eeltingimuseks lahinguilmelisele laskmisele on aga laskeradade vastavalt sisseseadmine. Oleme saanud Põllutöoministeriumilt möödunud suvel ja varem suure arvu maa-alasid. Eeloleval sügisel seisab ees suurim töö — nende laskeradade korraldamine. Jõuame siis niikaugemale, et võime ütelda — meil on korraldatud laskerajad. Uhkusega võime siis neid laskeradasid kõigile näidata.

Teiseks peame laskealal veel suuremat tähelepanu pühendama noorte laskurite väljaõpimisele ja väikekaliibrilise püssi laskesportile. Noorte leidmine, neis huvi äratamine ja kaasatõmbamine laskesportile, — nüüd, pärast Helsingi maailmameistrivõistluste suursaavutusi, on selleks ülim aeg. Noorte kaasatõmbamiseks peame korraldama neile erivõistlusi, et võrdsed võiksid võrdsetega võistelda. Kui veel käesoleval aastal korraldaksid malevad, ka malevkonnad, noortele, kaitseväes veel mitte teeninule, väikekaliibrilise püssi laskevõistlused, see tõmbaks noori kaasa. Huvi selle vastu on. Tulevikus peaks neid võistlusi korraldama ka üleriiklikus ulatuses.

Oleme seni propageerinud väikekaliibrilise püssi laskesporti ja seda võime teha veel suurema julgusega. Helsingi maailmameistrivõistlusil väikekaliibrilise püssi laskesport leidis veel suuremat ja massilisemat harrastamist kui täiskaliibrilisest püssist laskmine. Väikekaliibrilisest püssist laskmine on hea algkool täiskaliibrilisest püssist laskmisele, on odavam ja kättesaadavam; see arendab laskuri kätt ja silma, kasvatab tahtejõudu, enesevalitsemist ja eneseusaldamist.

Olen toonud lähimad eesmärgid ja suurimad ülesanded, mis seisavad ees eeloleval sügisel. Jääb veel palju peensusi ja tegevusalasid, aga nende loetelu siin viiks vahest pikale.

Tšehhoslovakkia vabastaja-president THOMAS G. MASARYK †



President T. G. MASARYK'i pilt faksimilega, saadetud Eesti noorkotkastele

See suur riigimees ja võitleja suikus igavesse unne 88-aastasena 14. septembri varahommikul. Vaatamata sellele, et ta kodumaa on meist kaugel ja meid ei seo Tšehhoslovakkia igapäevased kokkupuuted, oli president Thomas Garrique Masaryk meil tuntuimaid ja populaarsemaid riigimehi. Seda põhjustasid ta isiklik vaimne suurus ja ideed, millede eest ta võitles kogu eluaja. Kui ta ütles, et „väikerahvad võivad üksikult küll hukkuda, võidule aga jõuavad nad alati koos,“ siis võis sellest järeldada, et Tšehhoslovakkia president Masaryk leidsid alati väikerahvaste püüded moraalselt tuge ja abivalmis kätt.

Võrsudes lihtsast slovaki perekonnast tõusis ta Tšehhoslovakkia eluaegseks presidendiks ja kõige populaarsemaks kodanikuks tänu oma haruldasele energiale, aususele ja ennastalgavale tööle oma rahva kasuks. Nüüd, ta surma järelpäevil, tuakse kogu Euroopa ajakirjanduses tema elutööst pikki kirjeldusi, kus hinna-

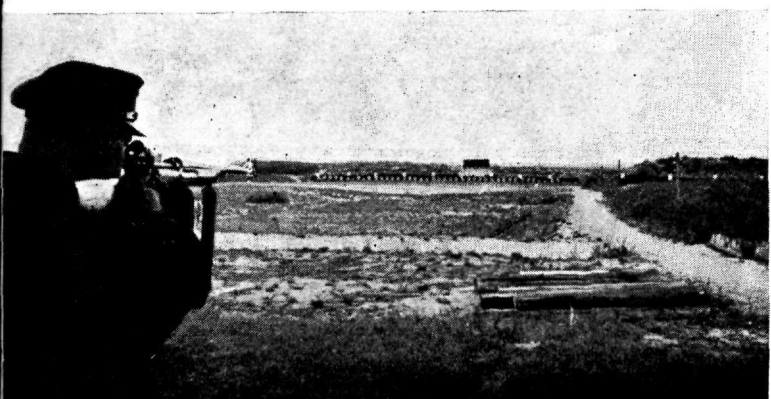
takse teda kui Euroopa silmapaistvaimat riigimeest, kelle mõju ulatus kaugele üle kodumaa piiride. Meie oma lühikeses järelehüüdes tahaksime vaid rõhutada, et T. G. Masaryk jäi kõikjal ja alati truuks oma veendumustele. „Tõde võidab“ on püsinud algusest kuni lõpuni ta juhtlausena, mille jälgimisel T. G. Masaryk on olnud kaljukindel ja vankumatu. Teda pole kõigutanud isiklik kasulikkus ega olupoliitika. See loosung, „tõde võidab“, on muutunud tänapäev Tšehhoslovakkia vapikirjaks. Tõde jälgimisel ei kartnud T. G. Masaryk tommata endale tšehhi rahvahulkade, oma ülikooli ametivendade, professorite ja üliõpilaste vihavaenu, mis sundis teda lõpuks lahkuma kodumaalt.

See oli 1817. aastal, kui Vaclavi muuseumi raamatukoguhoidja Hanka teatas, et ta on leidnud Kralové Dvory kirikutornist pärgamendile kirjutatud käsikirja, mis sisaldas 6 eepilist ja 8 lüürilist laulu. Käsikirjas kirjeldati tšehhide võitlusi Karl Suurega, nende võitu Poola kuninga Boleslav Suure üle ja mingit muinasloolist võitlust tatarlastega. Sel käsikirjal oli suur mõju tšehhide rahvustundele, kuna selles käsitleti IX—XIII sajandi sündmusi, mis pidid näitama, et tšehhidel juba tol ajal oli oma kultuur. Alles 1858. a. leidis esimene inimene, kes hakkas selle käsikirja ehtsuses kahtlema ja julgus oma arvamist avaldada avalikult. Teda karitati kohtu poolt auhaavamise eest. Aastal 1886 tõstis prof. Masaryk küsimuse jällegi üles oma ajakirjas „Athenaeum“. Tagajärg oli see, et T. G. Masaryk sattus oma sõpradega sõimurahe alla ja neid tembeldati isamaa vastaseiks, kes on lasknud end rahva häbistamise tööks raha eest ära osta. Tagakiusamine ja laim paisus nii suureks, et üks T. G. Masaryki kaaslasist suri ja teine haigestus. T. G. Masaryk pidas vastu, olgugi et talle tehti ülepääsmatuid raskusi õppetegevusel. Ta põgenes järgmisel aastal välismaale ilma viha ja kibeduseta ning tegi edasi tööd nii teadusliku töö jaluleseadmiseks kui ka oma kodumaa poliitiliseks hüvanguks. Lõpuks taipasid ka vastased, missuguse kandva jõuga neil T. G. Masaryki näol on tegemist, ja nad hakkasid temaga kokkulepet otsima.

Asjaolu, et T. G. Masaryk rajas oma poliitilise kui ka teadusliku töö tööle ja pidas sellest vankumatult kinni, viis teda Tšehhoslovakkia vabariigi etteotsa ja tegi temast tuntuima mehe kogu maailmas. Ta tegi kuni 68. eluaastani väsimatult tööd kõigis tsiviliseeritud riikides väikeriikide ideoloogia heaks, olgugi et isegi tema kodumaal ei olnud maailmasõja eelpäevil tema otseste pooldajate arv kuigi suur. T. G. Masaryk uskus demokraatia lõplikku võitu, mis pidi ühtlasi vabastama väikerahvad, ja töötas selle heaks kõige raskemais tingimuses. Ta töö kandis vilja. Paljud väikerahvad, nende hulgas ka tšehhid ja slovakid, tulid maailmasõjast välja iseseisvaina. Kodumaa ei jätnud ta teeneid hindamata, vaid valis teda esimeseks Tšehhoslovakkia vabariigi presidendiks, missugune koht muudeti T. G. Masarykile eluaegseks. Ta lahkus sellelt kõrgelt kohalt vanaduse tõttu 14. detsembril, 1935. a.

Ta surm tekitas Tšehhoslovakkias sügavat leina, millega ühineb kogu tsiviliseeritud maailm.

EP.



1937. a.

KL laskemeistervõistlused

Kaitseliidu tänavuaastased laskemeistervõistlused korraldati 27. kuni 29. augustini ja viidi läbi uute määruste ja tingimuste kohaselt. Uued võistlustingimused lähevad endisist, seni meil maksvaist, Kaitseliidu meistervõistluste tingimustest lahku kütide ja laskurite klassis: kütidel on juure võetud sunduslik lahinguilmeline laskmine (punktilaskmine endise kava kohaselt), laskurite klassis on ette nähtud ainult lahinguilmeline laskmine.

Kaitseliidu meistervõistlusi peeti järgmistel aladel ja järgmiste tingimuste kohaselt:

1. Kütide klassis: a. lahinguilmelises laskmises. Kaugus ja märgid: iga võistleja tarvis oli üles seatud 460 m kaugusele ilmuv kolmandikkuju ja 610 m kaugusele ilmuv püstkuju. Kujusid mõlemas kauguses ilmutati 8 korda à 10 sekundiks. Kuju 8 korda ilmumisel oli lubatud lasta 5 lasku, seega võistluslaske kahes kauguses kokku 10 pdr. Lasti lamades toelt. Iga tabamus kujusse andis 10 punkti, pealeselle võistleja, kes saavutas rohkem kui 5 tabamust, sai edupunkte järgmiselt: 6 tabamust — 10 punkti, 7 tab. — 20 punkti, 8 tab. — 30 punkti, 9 tab. — 40 punkti ja 10 tab. — 50 punkti. Maksimum võimalikust seega 150 punkti igale kütile:

b. — Punktilaskmises: Kaugus 300 m, märk 300 m kümneringiline, kolmes asendis, à 20 lasku, proovilaske 5; aega laskmiseks 2,5 tundi.

2. Laskurite klassis: kaugus 300 m, märk — ilmuv lamades laskja kuju ringidega, laskeasend lamades käelt võistluslaske 10, mis lasti kahes seerias, à 5 lasku. Iga seeria tarvis ilmutati kuju 8 korda à 5 sekundiks 10—12-sekundiliste vaheaegade järele. Hindamisel iga tabamus andis 10 punkti + tabamuse

väärtus, s. t. silmade arv, mitmendasse ringi laskur tabas.

3. Raske kuulipildujaist: laskekaugus oli kuulipildureile teadmata (tegelikult 650 m), märgid — 5 vöökuju, mis üles seatud 6-m vahedele, padru- neid — 50. Enne laskmise algust on kuulipilduja üles seatud, sihikukaelus kahe peal ja samm maha klapitud. Tõste- ja külpärsid on kinni, kuulipilduja on laadimata, lint lindikastis ja riivis. Laskmise ajaks loetakse aeg kohtuniku käsklusest „tuld!“ kuni laskmise lõppedes luku väljavõtmiseni. Hinne: parimaks loetakse see, kel aeg ühe kuju tabamiseks on vähim. Näiteks, „A“ kulutas laskmisele 32 sek., tabas 5 kuju — keskmine tabamuse kiirus 6,40 sek.; „B“ kulutas laskmisele 28 sekundit ja tabas 4 kuju — tema keskmine tabamuse kiirus on 7 sek., seega „A“ on parem.

4. Väikekaliibrilisest püssist: Kaugus 50 m, kolmes asendis à 10 lasku, relvaks — väikekaliibriline püss, mille raskus on alla 4 kg.

5. Väikekaliibrilisest eripüssist: Kaugus 50 m, kolmes asendis à 20 lasku, relv — vabasüsteemi kal. 22 püss.

Kaitseliidu laskemeistervõistlused, mis peetakse iga aasta, on kujunenud meie laskurite perele tähtsaks pidupäeviks, mitte selle sõna tavalises mõttes, vaid, võiks ütelda, töö-paraadiks. Kaitseliidu meistervõistlused annavad meile pildi laskeala töö arengust rohkearvulises Kaitseliidu laskurite peres. Ühiseil laskeradadel, ühesugustes tingimustes näitavad oma laskeosavust mitusada laskurit. Iga malev on selleks kodustel laskeradadel kõik teinud, et tema poolt KL laskemeistervõistlusile saadetud meeskond ka vääri-



LASKETABAMUSTE TAGAJÄRGEDE MÄRKIMINE

Vasakult paremale: Lask oli! — Näidata! Tabamuse kontrollimine telefoni teel. Tabamuse ülesmärkimine tulejoonel. Tulemuste väljapaigutamine teadetetabelile. Huvilised tulemusi jälgimas

kalt esineks ja kõrgeid tulemusi saavutaks. Iga allüksus peab enesele uhkuseks ja auasjaks saata oma mees maleva esindusgruppi. Ja võistlejad ise: tõsi-asi, et tema on leitud vääriliseks maleva esindusmeeskonnas võistleva, tõstab laskuri iseteadvust, ta tunneb, et ta töid ja võimeid on tunnustatud. Võistlejate õlgadel lasub aga ka suur vastutus, et ta võistlusil kõik oma osavuse maksimumi välja paneb ja meeskonda „alt ei vea“.

Meeskonnas viimseks või laskurite keeles „kaka-duuks“ jäämine on laskurile suureks hoobiks, mis veel mitu aega pärast võistlusi tunda annab.

Käesoleval aastal Kaitseliidu meistervõistlusist võttis osa 399 laskurit ja kuulipildurit, kuna suurem osa laskureid võistles paaril alal, siis võistlusalade järele võistlejate üldarv oli 555 laskurit ja kuulipildurit.

Võistlejaid alade järele oli:

1. Küttide klassis — 142 meest.
2. Laskurite klassis — 123 meest.
3. Raskekuulipildujate alal — 84 meest.
4. Väikekaliibrilise püssi klassis — 111 meest.
5. Väikekaliibrilise eripüssi klassis 96 meest.

Möödunud aastal oli võistlejaid 402 meest ja alade järele 632. Seega üksikvõistlejate arv on jäänud üldiselt endiseks, kuna vähenenud on võistlejate arv alade järele ja seda peamiselt väikekaliibrilise püssi klassides.

Võistlustulemuste põhjal tulid Kaitseliidu 1937. a. meistriks:

Küttide klassis lahinguilmelises ja punktilaskmises kokku: Teder, Arnold, Tallinna Malevast — 666 punktiga (lahinguilmelisel laskmises — 10 tabamust ehk 150 punkti ja punktilaskmises 516 silma).

Küttide klassis lahinguilmelises laskmises: Teder, Arnold, Tallinna Malevast — 150 punkti (10 tabamust ehk 100% võimalikust).

Küttide klassis punktilaskmises: Lii-vik, August, Järva Malevast — 534 silma (lamades — 193 silma, püsti — 163 silma ja põlvelt 178 silma). 1936. a. meister samas klassis — Jürgens, Karl, Tallinna Malevast saavutas 535 silma.

Laskurite klassis: Reimo, Elmar, Tartu Malevast — 161 punkti (9 tabamust ehk 90 punkti + 71 silma).

Raskest kuulipildujast laskmises: Kann, Voldemar, Tallinna Malevast — keskmise tabamuse kiirusega 5,42 sekundit.

1936. a. meister raskest kuulipildujast laskmises Jaanson, Herbert — Pärnu Malevast — tarvitas ühe kuju tabamiseks 7,13 sekundit.

Väikekaliibrilise püssi klassis: Pringi, Valdik, Lääne Malevast — 278 silma.

1936. a. tuli samas klassis KL meistriks Kübar, Karl, Tartu Malevast — 282 silma.

Väikekaliibrilise eripüssi klassis: Rull, Ernst, Tallinna Malevast — 575 silma.

1936. a. omandas samas klassis meistrinime Rikand, Endel — Tallinna Malevast — 567 silmaga.

Kaitseliidu meistrivõistlusil võistlevad malevad esindusmeeskondadega à 10 meest igal võistlusalal, välja arvatud raskekuulipildujast laskmine, kus osavõtjaid igast malevast on 6 kuulipildurit. Igal võistlusalal esikohale tulnud meeskond omandab üheks aastaks meistergrupi tiitli.

Käesoleva aasta KL meistervõistlusil tulid meistergruppideks ning tulid kohtadele paremuse järjekorras:

Küttide klassis kahe ala peale kokku: I. Tallinna Maleva grupp 5970 punktiga, koosseisus: 1. Teder, Arnold — 666 punkti, 2. Rikand, Endel — 652 p., 3. Reialu, Artur — 640 p., 4. Rull, Ernst — 623 p., 5. Vaher, Felix — 609 p., 6. Silber, Heinrich —



Ülal: Kütid tulejoonel

Keskel: Kaitseliidu ülem kindral J. ORASMAA koos KL. Peastaabi ülema kol. J. MAIDEGA ja võistluste peakorraldaja kol. A. BALDERIGA võistlusi jälgimas

All: vasakul — RK. mehed laskmas paremal — laskurid võistlemas



Naiskodukaitse võistlejaile toitu valmistamas

575 p., 7. Eha, Nikolai — 569 p., 8. Jürgens, Karl — 564 p., 9. Mänd, Aleksander — 538 p. ja 10. Kõrts Paul — 534 p.

II kohale tuli	Sakalamaa Maleva grupp	5727 punktiga
III	" " Petseri	" " 5688
IV	" " Tartu	" " 5469
V	" " Harju	" " 5359
VI	" " Saaremaa	" " 5345
VII	" " Järva	" " 5317
VIII	" " Tartumaa	" " 5314
IX	" " Lääne	" " 5296
X	" " Narva	" " 5288
XI	" " Saaremaa	" " 5230
XII	" " Pärnu	" " 5190
XIII	" " Pärnumaa	" " 5018
XIV	" " Võrumaa	" " 4890
XV	" " Viru	(2 võistlejat) 1147

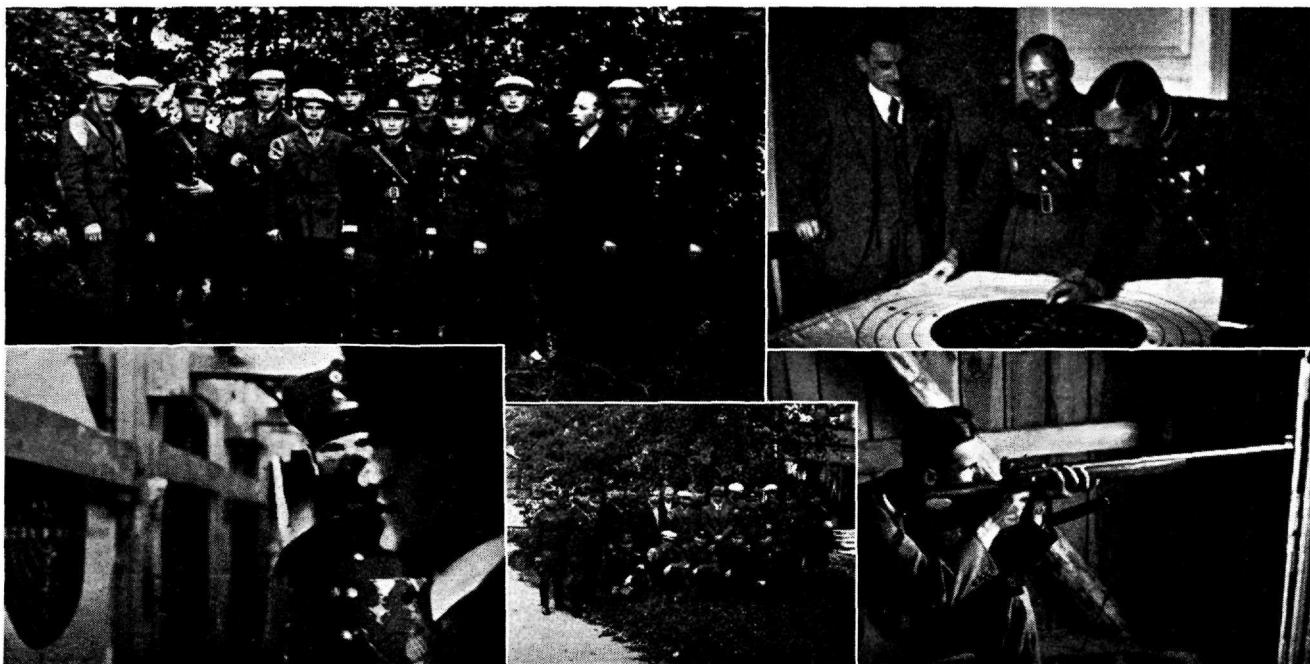
Küttide klassi 142 võistlejat saavutas kahe ala peale kokku 76248 punkti, mis teeb iga võistleja kohta keskmiselt 536,96 punkti ehk 71,6% võimalikust.

Küttide klassis lahinguilmelises laskmises: I. Sakalamaa Maleva grupp 960 punktiga, koosseisus:

1. Arumaa, August — 150 punkti, 2. Järvekül, Aleksander — 110 p., 3. Pihlak, Reinhold — 110 p., 4. Lippur, Hugo — 110 p., 5. Rebane, Alfons — 90 p., 6. Kallak, Elmar — 90 p., 7. Sassian, Joh. — 90 p., 8. Melts, Aleksius — 90 p., 9. Väk, Enn — 70 p. ja 10. Põru, Jüri — 50 p.

II kohale tuli	Tallinna Maleva grupp	880 punktiga
III	" " Valga	" " 870
IV	" " Petseri	" " 720
V	" " Saaremaa	" " 650
VI	" " Tartu	" " 600
VII	" " Tartumaa	" " 540
VIII	" " Lääne	" " 520
IX	" " Harju	" " 470
X	" " Pärnumaa	" " 440
XI	" " Järva	" " 430
XII	" " Pärnu	" " 380
XIII	" " Narva	" " 370
XIV	" " Võrumaa	" " 230
XV	" " Viru	(2 võistlejat) 120

Küttide klassis lahinguilmeline laskevõistlus KL meistervõistlusil oli esmakordne. Lahinglaskmise tagajärjed kannatasid tublisti sellepoolet, et see ala meil on veel noor. Paljudes kohtades ei ole veel jõutud laskeradu niikaugemale välja ehitada, et võimalik oleks enne koduseil laskeradadel sääraseid laskeharjutusi korraldada. Paljudes kohtades puudub üldse võimalus ka tulevikus nii suuril kaugusel laskeharjutusi korraldada. Paljudel juhtudel ei arvestatud las-



KORRESPONDENTS-LASKEVÕISTLUSTELT:

Ülal: vasakul — meie meeskond väikekalibrilises püssist laskmises; paremal: vahekohus — Poola esindaja L. KORUSIEVICZ, major VERMET, major J. LEPP — märklehti kontrollimas

All: Vasakul — Kohtunikud jälgivad näitajate tööd varjendis; keskel — Vahekohtunikud ja meie meeskond sõjapüssist laskmises; paremal — Poola esindaja L. KORUSIEVICZ meie relvi proovimas

kurile suurimat vaenlast — tuult, kauguste hindamises eksiti harvemini.

Kokku võttes kõiki kütide lahinguilmeliste võistluste mahakiskuvaid põhjusi, peame teadma, et lahinguolukord nõuab kütilt oskust tabada võistlusel esinenud kaugusil esimese lasuga, halvemal juhul teise lasuga. Käesoleval aastal esmakordseil sääraseil üleriiklikel laskevõistlusil 142 kütü poolt saavutati 48,5% tabamusi väljalastud kuulidest. Järgmisel aastal KL meistervõistlusil kütid arvestavad kõiki tabamusi halvavaid põhjusi ja meie kütid saavutavad kõrgeid tulemusi.

Kütide klassis punktilaskmises tuli meistriks Tallinna Maleva grupp 5090 silmaga, koosseisus: 1. Jürgens, Karl — 534 silma, 2. Silber, Heinrich — 525 s., 3. Rikand, Endel — 522 s., 4. Vaher, Felix — 519 s., 5. Teder, Arnold — 516 s., 6. Rull, Ernst — 513 s., 7. Eha, Nikolai — 499 s., 8. Reisalu, Artur — 490 s., 9. Mänd, Aleksander — 488 s. ja 10. Kõrts, Paul — 484 silma.

1936. a. kütide klassis punktilaskmises meistrigrupiks tuli ka Tallinna Maleva grupp 5047 silmaga.

II kohale tuli	Petseri	Maleva grupp	4968	silmaga
III	"	"	4918	"
IV	"	"	4889	"
V	"	"	4887	"
VI	"	"	4869	"
VII	"	"	4810	"
VIII	"	"	4776	"
IX	"	"	4774	"
X	"	"	4767	"
XI	"	"	4660	"
XII	"	"	4580	"
XIII	"	"	4578	"
XIV	"	"	4475	"
XV	"	"	1027	"

Käesoleva aasta KL meistervõistlusist osa võtnud 142 kütü keskmiseks saavutuseks punktilaskmises oli 479,35 silma, 1936. a. keskmine saavutus oli 475,80 silma, seega kütide keskmine lasketase tõusis aasta jooksul 3,55 silma ehk 0,7%.

Laskurite klassis tuli meistrigrupiks Järva Maleva grupp 1051 punktiga, koosseisus 1. Kerles, Oskar — 149 punkti, 2. Marandi, Feliks — 134 p., 3. Viibur, Aleksander — 123 p., 4. Kikk, Evald — 123 p., 5. Kleemeier, Karl — 112 p., 6. Aulik, Volde- mar — 92 p., 7. Igarik, Edgar — 88 p., 8. Puidet, Heino — 82 p., 9. Hanson, Hugo — 82 p. ja 10. Idla, Karl — 66 p.

II kohale tuli	Valga	Maleva grupp	929	punktiga
III	"	"	907	"
IV	"	"	871	"
V	"	"	831	"
VI	"	"	769	"
VII	"	"	762	"
VIII	"	"	690	"
IX	"	"	683	"
X	"	"	585	"
XI	"	"	545	"
XII	"	"	469	"
XIII	"	"	254	"
XIV	"	"	83	"

Laskurite klassis 123 võistleja kohta saavutati 607 tabamust, mis teeb iga võistleja kohta keskmiselt 5 tabamust ehk 50% väljalastud kuulidest. Kuna meistervõistlusil esinesid meie esilaskurid, siis on tulemused, kui esmakordsed, veel madalad. Kuid „harjutamine teeb meistriks“, seepärast laskevõistlusil tuleb teha tublisti tööd, et lühikeseks ajaks ilmuvat märki iga lasuga tabada.

Väikekaliibrilise püssi klassis tuli meistrigrupiks Lääne Maleva grupp 2636 silmaga, koosseisus: 1. Pringi, Valdik — 278 silma, 2. Leitalu,



VAHEKOHUS ON VALI, KUID TÄPNE:

Ülal: vasakul — märklehtede kontroll
paremal — võistluste peakohtunik kol.-ltn.
P. ASMUS vahekohtunike istungil

All: vasakul — kütide tabamusi märkimas
paremal — jälle värske 10!

Ilmar — 271 s., 3. Kasemaa, August — 267 s., 4. Mukts, Oskar — 266 silma, 5. Neiver, Erich — 264 s., 6. Koris, Arkadi — 262 s., 7. Havi, August — 262 s., 8. Kõiv, Konstantin — 258 s., 9. Alasalu, Ott — 256 s. ja 10. Pärtel, Paul — 252 silma.

Edasi malevate meeskonnad kogutulemuste järele järjestuvad:

II kohale tuli	Tallinna Maleva grupp	2627	silmaga
III	"	2613	"
IV	"	2557	"
V	"	2556	"
VI	"	2549	"
VII	"	2548	"
VIII	"	2508	"
IX	"	2502	"
X	"	2500	"
XI	"	2451	"
XII	"	262	"

1936. a. väikekaliibrilise püssi meistrigrupp — Tartu Malev — saavutas 2578 silma. Keskmine saavutus väikekaliibrilise püssi klassis käesoleval aastal 111 võistleja kohta oli 255,04 silma, 1936. a. 248,4 silma vastu; seega tõusis keskmine saavutus 6,64 silma ehk 2,7%.

Väikekaliibrilise eripüssi klassis tuli meistrigrupiks Tallinna Maleva grupp 5551 silmaga, koosseisus: 1. Rull, Ernst — 575 silma, 2. Rikand, Endel — 568 s., 2. Silber, Heinrich — 567 s., 4. Jürgens, Karl — 559 s., 5. Treier, Arnold — 558 s., 6. Prison, Johannes — 557 silma, 7. Hütt, Alfred — 551 s., 8. Eha, Nikolai — 543 s., 9. Salla, Walter — 542 s. ja 10. Madisson, Jaan — 531 silma.

1936. a. tuli väikekaliibrilise eripüssi meistrigrupiks ka Tallinna Maleva grupp — 5419 silmaga.

Peale meistrigrupi käesoleval aastal väikekaliibrilise eripüssist laskmisel malevate meeskonnad järjestusid:



VÕISTLUSTE LÕPPAKTUS:

Ülal: vasakul — Võistluste peakorraldaja kol. A. BALDER võistluste kokkuvõtet teemas

paremal — kalliitül kindral J. ORASMAA, Kaitseliidu juhte ja laskureid lõppaktusel

All: vasakul — kalliitül kindral J. ORASMAA võitjaile auhindu välja andmas

paremal — Naiskodukaitse dekoreerib võitjaid lilledega

II kohale tuli	Narva	Mal. grupp	5343 silm.
III	„ „ Järva	„ „	5325 „
IV	„ „ Tartumaa	„ „	5288 „
V	„ „ Pärnu	„ „	5252 „
VI	„ „ Pärnumaa	„ „	5236 „
VII	„ „ Saaremaa	„ „	5134 „
VIII	„ „ Sakalamaa	„ „ (9 meest)	4779 „
IX	„ „ Petseri	„ „ (7 meest)	3804 „
X	„ „ Lääne	„ „ (6 meest)	3130 „
XI	„ „ Harju	„ „ (3 meest)	1611 „
XII	„ „ Viru	„ „ (1 mees)	548 „

Keskmine saavutus väikekaliibrilise eripüssi klassis 96 võistleja kohta oli 531,26 silma — möödunud aasta 532,97 silma vastu; seega on keskmine saavutus v.-kal. eripüssi klassis vähenenud 1,71 silma ehk 0,3%.

Rasket kuulipildujast laskmises meistrigrupiks tuli Tallinna Maleva grupp, keskmise tabamuse kiirusega 7,85 sekundit, koosseisus:

1. Kahn, Woldemar —	keskm. tabamuse kiirus 5,42 sek.
2. Tirn, Woldemar —	„ „ „ 6,62 „
3. Reisin, Heinrich —	„ „ „ 8,12 „
4. Varb, Anton —	„ „ „ 8,92 „
5. Tammemäe, Erich —	„ „ „ 9,17 „
6. Tiikoja, Feliks —	„ „ „ 10,83 „

1936. a. meistrigrupp rasket kuulipildujast laskmises — Võrumaa Malev — kulutas ühe kuju tabamiseks 11,63 sek.

Käesoleva aasta rk meistervõistluste keskmiste tabamuste kiiruste kohaselt malevad tulid kohtadele:

II kohale	Tartu	Maleva grupp	keskm. tab. kiirusega	14,20 sek.
III	„ Virumaa	„ „	„ „	15,77 „
IV	„ Sakalamaa	„ „	„ „	17,39 „
V	„ Petseri	„ „	„ „	20,90 „
VI	„ Järva	„ „	„ „	25,97 „
VII	„ Pärnu	„ „	„ „	28,35 „
VIII	„ Valga	„ „	„ „	29,95 „
IX	„ Narva	„ „	„ „	33,19 „
X	„ Tartumaa	„ „	„ „	34,25 „
XI	„ Pärnumaa	„ „	„ „	35,80 „
XII	„ Harju	„ „	„ „	69,95 „
XIII	„ Lääne	„ „	„ „	71,55 „

Rk meistervõistluste tagajärjed on üldiselt nõrgad, välja arvatud nelja esikohtadele tulnud gruppide omad. Peamisiks põhjusiks siin on:

1. Kuulipilduja kiire käsitamiskuse puudumine, võtted on pikaldased, mitte küllalt järjekindlad, tuleb ette kobamisi — kõik need puudused tu-

leb kuulipilduja käsitamisel kõrvaldada; kõik „surnud võtted“, mis sihtimise täpsuse, seega märgi kiirele tabamisele kaasa ei aita, tuleb viia minimaalsele ajakulule.

2. Kuulipildujate laskevalmissemisele ja relva kontrollimisele enne laskmist ja laskmise vahel ajal tuleb pöörduda erilist tähelepanu. Kuulipilduja tuleb alati järele vaadata ja kontrollida, kas kõik mehhanismid on korras ja vastastikku laitmatult töötavad. Selles osas oli mitu eksimist selle algnõude vastu.

3. Hoolimata vaatleja teadaandeist kuulide kukkumise üle ees- või tagapool, paremal või vasemal märki, nii mõnigi võistleja ei teinud vastavaid parandusi.

Võib-olla nii mõnigi kuulipildur, kes neid ridu loeb, peab ülalnimetatud puudustest tähtsamaks rk laskevõimaluste puudumist kohtadel, vastavate laskeradade — õigupoolest laskeväljade puudumisel.

Selle peale võin ütelda, et kuulipilduri vormis-hoidmine sünnib mitte niivõrd tegelike laskmistega, nagu seda sagedasti praktiseerivad püssilaskurid, vaid peaaesjalikult „kuiva“ rk käsitamise drilliga. Selle drilli ja sihtimise täpsuse kontrolliks aitab laskmisest 25 m kauguselt vähese padrunitte arvuga.

Kõigi võistlusalade peale kokku käesoleva aasta meistervõistlusil malevad tulid kohtadele järgmises paremuse järjekorras:

1. kohale	Tallinna	Malev	10751 punktiga
2.	„ Tartu	„	10083 „
3.	„ Sakalamaa	„	9837 „
4.	„ Järva	„	9705 „
5.	„ Valga	„	9596 „
6.	„ Tartumaa	„	9270 „
7.	„ Harju	„	9205 „
8.	„ Võrumaa	„	9053 „
9.	„ Lääne	„	9005 „
10.	„ Narva	„	8932 „
11.	„ Pärnumaa	„	8749 „
12.	„ Petseri	„	7479 „
13.	„ Pärnu	„	5955 „
14.	„ Saaremaa	„	5313 „
15.	„ Viru	„	1671 „

H. V.

E. PAJU

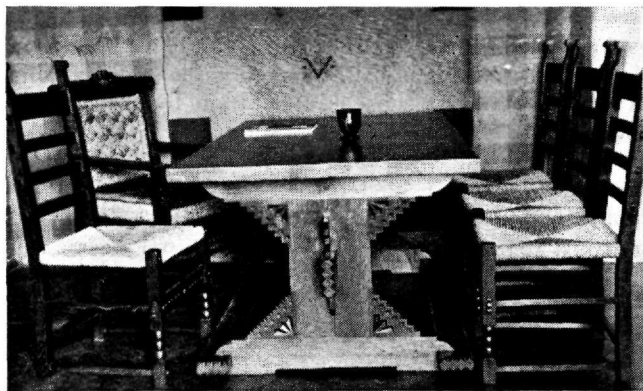
KULTUURI-PÄEVAKS



Ilusamaid taluelamuid Viljandimaal

KODUKULTUUR ON KODUKAITSE

Kodukultuuritööd on tehtud palju aastaid nii üksikute poolt kui ka laiemas ulatuses, peamiselt naisorganisatsioonide poolt. Selles töös on saavutatud tagajärgi, kuid teha on siiski veel palju. Akuutselt tõusis küsimus esmakordselt päevakorradele möödunud aastal. Asjale lähedal seisvate organisatsioonide poolt kuulutati 1936. aasta kodukaunistamise aastaks. Hoogtöö algas kõrgpinge all ja paljud arvasid, et aastaga muudame kogu kodumaa välimuse nägusamaks. Tehti palju tõhusat tööd, kuid üldine metaformoos jäi tulemata. Tõepoolest, sõites ringi mööda kodumaad võime ikkagi veel näha kohati halle ja luitunud maju, koristamata õuesid, korraldamata aedu jne. Astudes eluhooneisse, leiame, et need seestki sageli ei paku silmale kuigi rahuldavat pilti. Toad on tihti ebatstarbekohaselt jaotatud, sisustus on juhuslik ning maitsetu ja isegi puhtus jätab nii mõnigi kord palju



Eesti kodule sobiv eesti stiiline mööbel

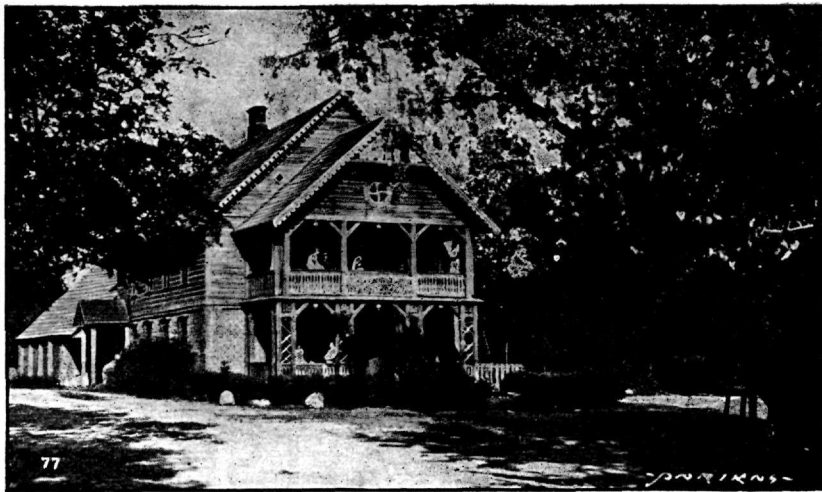
soovida. Paistab esimesel hetkel, nagu maarahvas ei läheks kaasa kodukaunistamise aktsiooniga. Ent asi ei ole aga kaugelki nii nagu see paistab pealiskaudsel vaatlemisel. Kodukaunistamine ja kodukultuur ei sünni üle öö. Ei tunta nõnavitsa, millega lüües meie maa muutuks kultuursemaks ja kodud muudaksid silmapilkselt oma välimust. Möödunud aastal üleriiklikus maastaabis alustatud hoogtöö andis ainult suure tõuke kodukaunistamise intensiivsusta-

misele. Ühe aastaga, loomulikult, ei saa teha imet kodude ja koduümbruste ümberkorraldamisel, kuid algus on pandud ja jääb ainult soovida, et üritus ei vajuks unustuse hõlma. Siin on tarvis pikka ja kavalikindlat tööd, mis võib kesta aastakümneid. Alles siis tohime nõuda rahuldavaid tagajärgi. Kodukultuur käib käsikäs meie üldise vaimse arenguga, sest üldisest kultuurilisest tasemest kaunis kodu on kultuuri tunnus, ja see on mõeldav ainult vaimsete eelduste juures.

Kodukultuur puutub kogu meie eluruumi sisemist vallutamist ja ülesehitust, mille piirid on nii laialdased, et siin pole koht neisse sukelduda. Oma maad ja ümbrust vormida endale ja endapäraselt ja rahvuskultuuris jõuda nii kaugele, et võime lisada väärtuslikku ja omapärast inimkonna kultuurile — see on rahvuse missiooni täitmine teiste seas ja ühtlasi võitlemine riigi ja rahvuse säilitamise rindel. On ju teada, et inimene ei vormi oma eluruumi mitte ainult praktiliselt, vaid ka ideeliselt. Isegi seal, kus ta näib toimuvat isendina, kasutab ta tõeliselt ühiskonna vaimset ja ainelist abi. On ilmne tõsiasi, et kõik, mis inimene teeb või loob, kannab ühiskondlikku pitsertit. Sellal, kui majandus taotleb vaid hüviseid ja elab enamasti tänapäevale, vajab inimene ja rahvus vanade päruste säilitamist ning õilistamist nii looduses kui ka asulais ja samal määral uute loomist, eluruumi ettevalmistamist tulevate aegade ja põlvete ühiskondlikuks ning kultuuriliseks eluks. Seepärast pole mitte ükski meie maa asustamisel või sisekolonisatsioonil ainulaadne tähtsus, vaid ka asustamise laad on rahvale ühiskondlikult, kultuuriliselt ja vaimselt valdava tähendusega.

Kasvav rahvaarv ja kvalifitseeritud kultuuriline väärtus on tegurid, mis aitavad väikerahvaid ületada väliseid hädasohte ja vastu panna võõrale survele. Tõsi, hädasoht, mis varitseb kultuuriliselt mahajäänud rahvaid, ei ole laiemale hulgale küllalt reljeefne, aga et ta on olemas, seda näitavad meile viimase aja sündmused.

Ei olnud kuigi ammu, kui Itaalia allutas Abessiinia rahvad. Suurema osa Euroopa riikide sümpaatiat Abessiiniale ja Itaalia interventsiooni hukkamõistmine



Kodumaa kauneimaid elamuid

Rahvasteliidu poolt ei päästnud Abessiiniat. Millega põhjendas Itaalia oma teguviisi? Ajaloolisist põhjustist ei saa olla juttugi, olgugi et seda püüti mõnel poolt õigustava argumendina ette tuua. Ajaloost teame, et peaaegu kõik Euroopa riigid on olnud kunagi üksteisega sõjajalal. Teame ka seda, et ühegi riigi sõdade ajalugu ei näita ainult võite. Aegade jooksul on olnud kaotusi igal pool, kuid kaotaja ei ole kunagi end tunnistanud võitja riigi ajalooliseks pärandajaks. Kui üheksateistkümnenda sajandi viimisel kümnel juhtunud konflikt Itaalia ja Abessiinia vahel lahendus esimese kahjuks, siis ei pidanuks see juhtum andma Itaaliale mingisuguseid ajaloolisi õigusi Abessiinia peale. Nende otsitud põhjuste esiletõomist soodustasid Abessiinia üldine nõrkus, ajast ja arust läinud ühiskondlik korraldus ja peamiselt madal kultuuriline tase, millest õigupoolest sõltuvad kõik teised puudused. Sõja ajal otse kubises kõigi maade ajakirjandus artikleist, mis kirjeldasid Abessiiniat kui imedemaad, mida meie aja kultuur ei olnud peaaegu sugugi puudutanud. Vaevalt ükski sõda on annud nii palju tänulikku materjali ajakirjandusele. Abessiinia oli sensatsioon, mis oleks nagu äsja leiutatud, olgugi et ta on vanimaid riike maakeral. Sedavõrd kõrval oli seisnud Abessiinia nüüdisaja eluavalduisist. Pole siis ka ime, et Itaalia kuulutas Abessiiniale ristisõja, nagu seda nimetas prantsuse ajakirjandus. Prantslased kutsuvad Itaalia-Abessiinia sõda ristisõjaks sellepärast, et itaallased ei läinud mitte võitma, vaid päästma Abessiinia rahvast kultuurilisele elule. Sellaseid argumente toodi moraalseks õigustuseks. Peab tähendama, et sõja lõppedes, millal teised riigid olid seatud sündinud fakti ette ja poliitiline põnevus vaibus, tunnistasid paljud Euroopa poliitilises maailmas tooniandvad ajalehed Itaalia aktsiooni õigeks, olgugi et nad alguses puht-poliitilisel põhjusil asusid teisel seisukohal. Moraal — Abessiinia vallutamine Itaalia poolt leiti olevat loomulik ja iseenesest mõistetav. Nii näeme, et üheks suurimaks teguriks Abessiinia iseseisvuse kaotamisel oli äärmiselt madal vaimne ja aineline kultuur, mis isegi ei võimaldanud neil korraldada mainimisväärset vastupanu sissetungijatele.

Ka Hispaania segadusi ja kodusõda, mis on kandunud rahvusvahelisele pinnale, põhjustavad peaaegu samad asjaolud. Hiilgava minevikuga riik, mille „territooriumil ei loojunud päike“ ja kes evis esikoha mitte üksi pindala suuruselt, vaid ületas omal ajal kogu maailma vaimse ja ainelise kultuuriga, on muutunud suurriikide ristlevate huvide tallermaaks. Me teame, et Hispaania arengus, alates 17. sajandist, algas vähjakäik, mis on kestnud viimase ajani. Kunagi tihedasti asustatud ja kõrge kultuuriga maa muutus aja jooksul „musta legendi“ maaks, kus valitses vaesus ja vaimne pimedus. Alles nüüd, kodusõja keerises, on võimule rühkivate hispaanlaste silmad avanenud oma maa viletsuse tõsiste põhjuste nägemiseks, sest nii kindral Franco kui ka valitsusvõimud on avaldanud deklaratsioone, milles lubatakse kogu maa sotsiaalne struktuur muuta ümber. Igatahes on praegune kodusõda liiga kallis õppetund Hispaaniale, mille lõpptulemusi on praegu raske ette näha.

Kauges idas „kaitseb praegu Jaapan Hiina huve“ ja on väga üllatatud, miks Hiina ta „heateole“ lojajalselt vastu eitule, vaid heategijaid püssi- ja kahuritulega vastu võtab. Jaapanlasil on jälle madala kultuuriga ja korraldamata maa pinnaks silmas. Samuti on huvitav tähele panna kallaletungi õigustavaid motiive nii, nagu neid esitavad jaapanlased. Need on jahmatamapanevalt lihtsad. Kallaletungi põhjenduseks tuuakse ette Hiina enese kasud. Muidugi mõista ei saa võtta sellast heasoovlikkust puhta kulvana, sest on ju üldiselt teada, et Jaapanit ei huvita mitte Hiina hüvang, vaid Hiina turud ja korraldamata maa-alad, mis on rikkad toorainest.

Invasioon suunatakse ikka hõredalt asustatud ja kultuuriliselt mahajäänud maadesse, sest teisiti ei ole see mõeldavgi. Siin leiavad tööd üleliigsed käed ja vaba turgu tööstuse saadused. Ei ole kujuteldav invasioon samul põhjusil tihedasti asustatud ja kõrge kultuuriga riiki, sest seal nimetatud tingimused puuduvad. Sellega ei taha me muidugi ütelda, et kultuurseid riike, olgu nad suured või väikesed, ei ähvarda vaenlase kallaletung, sest me teame, et sõja põhjused võivad olla õige mitmesugused, ja kaugeltki mitte alati vaba ruumi vallutamine. Kuid peame siinjuures siiski märkima, et ebakultuurne ja hõredasti asustatud maa on varem või hiljem paratamatult määratud teiste saagiks. See sünnib aegade jooksul, kui mitte teisiti, siis stiihiliselt.

Kodukultuur on vaimse kui ka ainelise kultuuri alus. Kodu peab evima sisemisi väärtusi, mis oleksid jõuallikaks kasvavale põlvkonnale töös ja võitluses. Siin pannakse jääv alus inimese arenemise suunale, ta meelsusele, elusuhtumisele ja -sihile. Kodu on inimese saatuse määrajaks, mida ta kannab enesega ühes, kas avalikult või varjatult, elu lõpuni. Seepärast on kultuurisel kodul esmajärguline tähtsus rahvusriigis. Ta soodustab kodukaitset ja aitab kaasa rahva etnilisele individualiseerimisele.

KL Võrumaa malev 20-aastane

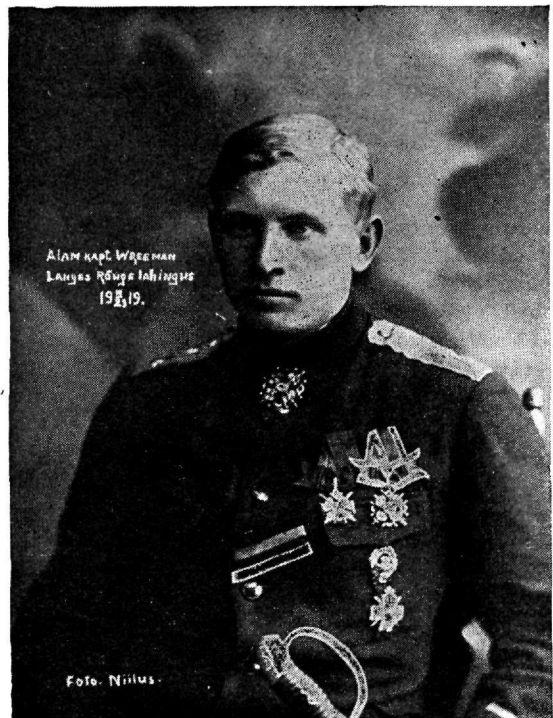
KL Võrumaa Malev pühitses 12. septembril oma 20. aastapäeva. Sel puhul toimusid Võrus laiaulatuselised pidustused, millest võttis osa tuhandeisse ulatuv kaitseliitlaste, Naiskodukaitse, noorkotkaste ja kodutütarde pere. Ühes organiseeritud kodukaitsjatega elasid sündmusele kaasa kümned tuhanded võrumaalased maal ja linnas. On ju Võrumaa meie piirimaakondi, kus ajaratta sammud on ajalooliste sündmuste puhul jätnud sügavaid jälgi, mis on sütitanud loitma rahvusliku tunde iga võrumaalase hinges. Elada kaasa oma vabatahtliku omakaitse juubelile tähendab võrumaalasele elada üle oma isiklikku minevikku, mälestusi ja saatuse raskusi. Viimased kakskümmend aastat hõlmavad mitmepalgelisi aegu, täis julgeid võitlusi ja rõõmuhetki, kuid sealsamas ka täis valusat musta muret, kannatusi ja kalmkünkaid. Seepärast on mõistetav, miks kogu Võrumaa pole tahtnud leppida oma maleva 20. aastapäeva pidamisel tavalise aastapäeva tähistamisega, vaid on tõstnud 12. septembri 1937 kõikehaaravaks isamaaliseks pidupäevaks.

Võrumaa Maleva sünd ulatub üle 1924. aasta ärevate detsembrikuu päevade kaugele tagasi Maaailmasõja viimasesse aastasse, millal Vene suurriigi hiiglaväed tükslesid viimsetes hingetõmmetes Riia all. Võru ja Võrumaa kuulusid frondilähedasse tagalasse, kus korralagedus võttis maad peale kurikuulsa „prikaz

nr. 1“ avaldamise veel enam kui frondil. Kodanike vara ja elu kaitseks loodi 1917. aasta kevadepäevil palgaline rahvamiilits, kes pidi täitma rahva keskel usalduse kaotanud tsaarivalitsuse politsei ülesandeid. Sügise lähenemisel, millal frondile taganevais ja läbi Võrumaa Pihkva poole siirduvais ning ka koha peal asuvais vene väeriisimeis distsipliinitus arenes kohutava kiirusega, kasvades juba avalike röövimisteni, ei suutnud enam väiksearvuline rahvamiilits korda hoida. Augustikuu esimesil päevil tekivad esimesed kavatsused luua relvastatud omakaitset, kuhu kuuluksid vabatahtlikult julgemad ja südima kodanikud. Kuigi Võrumaal siin-seal valdades algelisel kujul omakaitset oli organiseeritud augustikuu esimesil päevil ja võib-olla varemgi, sai vabatahtliku omakaitse organisatsioon vormilise aluse siiski 26. augustil, s. o. uue kalendri järgi 8. septembril, Võru linnas peetud koosolekul. Tolle ajani kandsid valdades organiseerimised juhuslikku laadi, määrati omavahel külades valveposte ja liikuvaid patrulle enamasti siis, kui oli karta riisumisi. Pidevalt alustas tegevust relvastatud omakaitse Võru linnas 8. septembril, millal valitakse omakaitse nõukogu, koosseisus linnapea J. E. Freiman, S. Songi, J. Jaason, P. Himma, Ronimois ja V. Beick. Selsamal koosolekul valitakse pealikuks K. Ottensenn, abipealikuks A. Steinmann, sekretäriks K.



KARL OTTENSENN +
Esimene Võru omakaitse organisatsiooni juht



Kapten FR. VREEMANN +
Esimesi omakaitse organiseerijaid Võrumaal



Kaitseliidu Võrumaa Maleva pealik major J. HELJUSTE

Mätlik ning neile abiks ülalmainitud nõukoguliikmed. Koosoleku otsuse kohaselt pidi omakaitse kujunema iseseisvaks ning vajaduse korral tegutsema kontaktis palgalise miilitsaga, kelle koosseis oli paraku väike, Võrus vaevalt kümnekond meest. Pärast 8. septembril alustas valitud pealik ühes nõukoguga energiliselt organiseerimistööd, nii et neljal järgneval nõukogu koosolekul võeti omakaitse vastu 98 kodanikku. Tegelikult oma ülesannete täitmisele suudeti asuda alles 5. oktoobril, millal ööl vastu 6. okt. määrati linna patrullideks 12 meest. Kui siinkohal võrrelda palgalise miilitsa ja vabatahtliku omakaitse arvulist koosseisu, siis nähtub, et noil võrulasile hädaohtlikel sügispäevil, millal vene soldatid ühes allilma jõukudega võtsid ette isegi öisi läbiotsimisi ja rüüstamisi erakortereis, Võru piiritusepuhastamisevabrikusse sisse murdsid ning piirituse laiali viisid ja millal Võru linna ähvardas maha põletamine loomastunud soldatijõukude poolt, ei suutnud kodanikele vajalist kaitset pakkuda palgaline miilits, vaid tõhusam osa julgeoleku kindlustamisest langes omakaitsele. Sõega juba sünnisilmapilkudest peale omas Võru omakaitse elulise tähtsuse kohalikele elanikele ja tema ellukutsumine ei jäänud paberile. Omakaitse liikmete patrulliskäimised kestsid pidevalt kuni detsembrikuuni. 1917. aasta lõpupäevil tekib seisak omakaitse tegevuses, kuni Saksa okupatsioonivägede tulekuni ja ka sakslaste Võrus viibimise ajal 1918. a.

suveni, millal seesama omakaitse hakkas tegutsema pöranda all kapten F. Vreemanni ja teiste ohvitseride juhtimisel. Okupatsioonivägede lahkumisel astus seesama omakaitse juba Kaitseliiduks ümberorganiseeritult esimesena võitlusse Pihkvast Võru poole suunduvate Vene punastega novembris 1918. a. Nõnova küla all. Alates Nõnova lahingust kuni Tartu rahuni võitles Kaitseliit oma tublide juhtide eestvõttel kõigil Lõuna-Eesti rindeosadel, võttes osa paljudest lahingurest ja tuues paljusid ohvreid lahinguis langenuina. Pärast kapten F. Vreemanni, kes langes Rõuge all lahingus, juhtis Vabadussõja ajal Kaitseliitu kapten Hans Luiga (†).

Pärast Vabadussõda katkes Kaitseliidu tegevus uuesti. Jäid järele üksikuis keskkohis Kaitseliidu koonduused kütisalkade nimetuse all, missugused otseselt allusid kohalikule maakonna Kaitseliidu ja Rahvaväe ülemale. Mingisugust erilist tegevust nimetatud kütisalgad ei avaldanud peale nimekirjade pidamise ja jahipüssidest laskevõistluste korraldamise, kuid ka mainitud tegevust harrastasid vaid mõned üksikud kütisalgad. Et nende salkade tegevust elustada ning korraldada, palgati ametisse Võrumaale instruktor H. Rüütel.

Võrumaal õnnestus siiski ühele osale Kaitseliitu kuuluvatest meestest relvad ja laskemoon kätte jätta. Seda võimaldas teadmatus Kaitseliidu käes olevatest relvade hulgast. Kapten H. Luiga arvamisel oli Võrumaal Kaitseliidus kindlate meeste käes vähimalt 700 püssi ühes vajalise laskemoonaga. 1924. a. lähenedes oli Kaitseliidu üksusis tegevus peaaegu täiesti soikunud ja Kaitseliit suure osa oma tähtsusest riigikaitse organisatsioonina kaotanud.

Kaitseliidu reorganiseerimine 1. detsembri eelses õhkkonnas algas Võrumaal 1924. aastal juba märtsikuu päevil. Kol.-lt. Semionoffi algatusel alustati organiseerimist, kusjuures juhtidena esinesid Võru linnas mjr. J. Heljuste, kapten P. Laaman ja leitnant J. Sirk. Neist igäüks pidi suure saladuse katte all välja otsima ja asjasse pühendama 24 kindlat meest, kellele hiljem muretseti ka relvad. Nende esimeste pioneeride töö oli seda raskem, et avalikukstuleku korral asjaomastel oleks võinud tegemist tulla kohtuga ja võib-olla isegi vanglaga, sest tol ajal relvastatud jõudude organiseerimine Kaitseliidu raamides oli seadusevastane toiming. Meeste valikul käidi deviisi järgi: „Kelle hing väriseb — too ärgu tulgu Kaitseliitu.“

Umbkaudu selsamal ajal tekkisid ka esimesed organiseerimissalgad maakonnas. Otsiti kindlaid mehi, kes võiksid esineda juhtidena, ja neid informeeriti Kaitseliidu uuestiorganiseerimise vajadusest.

Võru linnas oldi aprillikuu keskpäigu organiseerimisega valmis, sest kardeti 1. mail üllatusi pahempoolsete poolt. Kuulduste kohaselt pidid punased sel päeval korraldama üle maa terroristlikke väljaastumisi. Kuigi mehed olid kindlad, oli raskusi nende kokkutsumisega ja relvade kätteandmisega. Appi võeti ettekääne, et sõjaväeringkonna staabi juures asuvas ladudes vajavad püssid puhastamist ja selle ettekäände all anti meesle 1. mai varahommikul püssid kätte ja marsiti võimalikult tähelepanu äratamata Võlsi las-

kerajale. Mehed olid väljas sajabrotsendilisel ning olid valmis välja astuma, kui midagi peaks juhtuma. Alates 1. maist „unustatigi“ meestele püssid kätte. Seega oli Kaitseliit tegelikult uuesti ellu ärganud.

1. detsember 1924 möödus Võrus rahulikult. Ärevate teadete saamisel Tallinnast informeeriti kohe kõiki mehi ja ööl vastu 2. detsembrit käsutati kõik mehed Ohvitseride Kasiinosse, et võimalike väljaastumiste puhul valmis olla. Siitpeale algas juba organiseerimine legaalselt, mis 13 aasta kestes on annud omakaitse jõudude koondamisel ja kõvendamisel hiiglatulemusi.

7. detsembril 1924 peeti Võrus Ohvitseride Kasiinos Kaitseliidu korraldajate koosolek, kus valiti 5-liikmeline juhatus: esimeheks Võru Maavalitsuse esimees A. Kohver, abiks ja laekahoidjaks H. Labi, kirjatöötajaks J. Sirk, ametita liikmeiks Võru linna pea F. Suit ja J. Jaason, kandidaatideks J. Heljuste ja P. Laaman. Kaitseliidu organiseerimiseks maakonnas kutsuti Võru maakonna Rahvaväe ja Kaitseliidu ülema kol.-ltn. V. Semionoffi poolt Võrru kõigi valdade esindajad. Koosolekust võttis osa ka 7. rügemendi ülem kol. J. Kruus. Moodustati üldse 9 Kaitseliidu jaoskonda, mis jagunesid 53 rajooni. 1925. a. algul nimetati jaoskonnad malevkondadeks ja mõnede valdade loovutamise ja Tartumaa Malevale moodustati Võrumaal 7 maakonda, mis mõningate vähemate muudatustega on püsinud tänaseni. Siia juure tuleb arvata Varstu malevkonna asutamine 1. jaanuaril 1928.

Maleva pealikuina on kohtadel olnud kol.-ltn. V. Semionoff, alates 1925. a. kuni 1927. a. kapten R. Treumuth ja alates 1. juulist 1927 tänaseni major Jaan Heljuste, kelle osaks on langenud Kaitseliidu organiseerimine Võrumaal praeguse kõrguseni. Suure

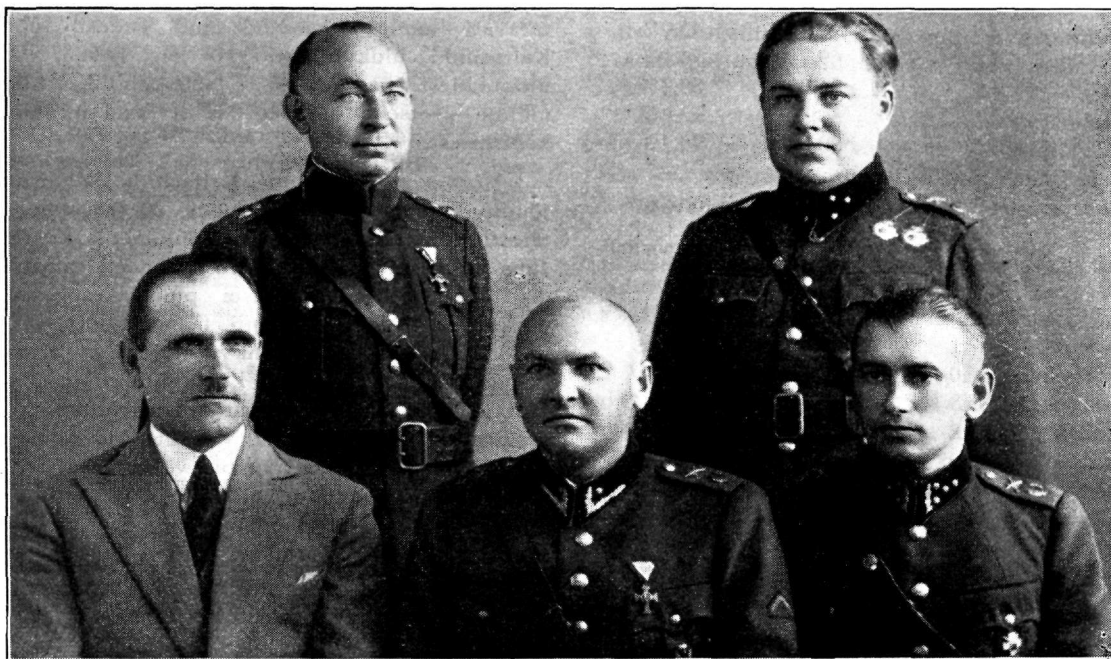
organiseerimisande, tõsise isamaaliku meelsuse ja vilumusega on major J. Heljuste suutnud luua Võrumaal Kaitseliidu organisatsiooni, mis oma ulatuselt on täiuslik ja võimelt tugev löögiüksus. Kahtlemata on major J. Heljuste tööd hõlbustanud eelkäijate, kaastööliste ja kodukaitsjate pere ühine innukus ja endaohverduslikkus.

Maleva pealike abidena on kauaaegselt tegev olnud, algupäevadest kuni 1935. a., R. Veermaa, praegu politseipeavalitsuse direktor, ning tänaseni A. Kõll. Vanem-instruktoritena on tegutsenud kpt. G. Laur, kpt. O. Puusepp ja alates 1. juun. 1937. a. tänaseni major J. Põldmaa, instruktoritena ltn. P. Onno, kpt. G. Muikmann, ltn. N. Rea, kpt. G. Sepp, n.-ltn. M. Mõttus, ltn. S. Paide ja praegu on kohtadel instruktoritena n.-ltn. E. Raig, ltn. J. Jõers ja veltveebel K. Sikk. Maleva sekretärina tegutseb E. Kalekaur, arveametnikuna lp. H. Rebane ja kirjatöötajana S. Klaossen.

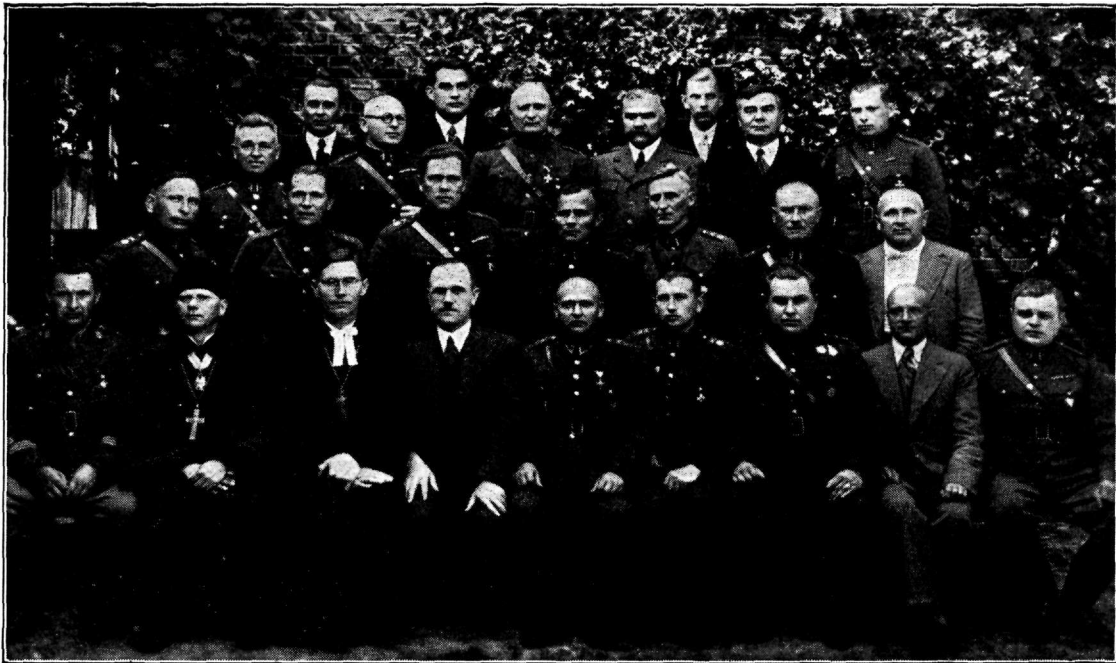
Maleva juhatuses on praegu major J. Heljuste, A. Kohver, A. Kõll, V. Kuus ja A. Uder. Maleva eripealikuiks on J. Ojasild (relvurp.), F. Suit (majandusp.), J. Murro (propagandap.), A. Lepp (spordip.), J. Perk (sanitaarp.), A. Tammissaar (sidep.), J. Sirk (gaasikaitsep.), J. Põlluaas (veterinaarp.).

Maleval on oma maja Karja tänaval (nüüd hiljutise Võru linnavolikogu otsusega ümber nimetatud Maleva 20. aastapäevaks Maleva tänavaks).

Maleva tegevus on üha kasvanud. Võimatu on lühidalt märkida kõike seda, mis on Kaitseliidu töös Võrumaal tänaseni teostatud. Üldjoontes peegeldavad maleva tegevust, õppe- ja distsipliinitaset alljärgnevad tabelid.



Võrumaa Maleva juhatus: Istuvad vasakult: juh. liige A. KOHVER, maleva pealik major J. HELJUSTE, abipealik lipnik A. KÖLL. Seisavad vasakult: juhatusel liikmed major A. UDER ja plk. V. KUUS



Võrumaa Maleva juhatus, all- ja eripealikud

Õppetegevusest osavõtt Võrumaa Malevas.

Aasta	Keskmine osa- võtt üldõppusist	Keskmine osa- võtt taktikali- sist õppusist	Keskmine osa- võtt pealikute kursusist
1926/27	11,25 korda	70,0%	71,0%
1927/28	7,5 „	35,0%	18,5%
1928/29	1,9 „	46,1%	56,0%
1929/30	1,5 „	51,0%	65,0%
1930/31	1,8 „	59,0%	65,0%
1931/32	2,0 „	44,1%	45,0%
1932/33	1,8 „	69,7%	74,1%
1933/34	1,8 „	64,0%	80,3%
1934/35	2,1 „	36,3%	63,8%
1935/36	2,6 „	88,3%	79,7%

1932/33.	a. oli klassilaskureid	28,0%
1933/34.	„ „ „	54,0%
1934/35.	„ „ „	67,0%
1935/36.	„ „ „	80,4%

Majanduslikul alal on Võrumaa Malev leidnud seltskonna poolt sooja vastutulekut. Alates Kaitseliidu reorganiseerimisaegadest detsembrikuus 1924 kuni viimase aastani on Võrumaal seltskonna poolt annetatavad summad moodustanud endast tõhusa osa Kaitseliidu üldkuludest. Nii on 1936/37. a. maleva üldkuludest kaetud 46% seltskondlike summadega, milline protsent on isegi veidi suurem üleriiklikust keskmisest.

Laskeharjutusist osavõtt Võrumaa Malevas.

Aasta	Mitu korda keskmiselt iga kaitseliitlane võttis osa laskeharjutusist	Maleva koht üleriikli- kult laskeharjutusist osavõtu poolst
1927/28	0,5 korda	14. koht
1928/29	7,1 „	2. „
1929/30	6,0 „	4. „
1930/31	3,8 „	5. „
1931/32	3,2 „	9. „
1932/33	4,0 „	8. „
1933/34	7,6 „	1. „
1934/35	4,3 „	2. „
1935/36	46 „	„

Klassilaskureid Võrumaa Malevas.

1928/29.	a. oli klassilaskureid	9,4%
1929/30.	„ „ „	12,0%
1930/31.	„ „ „	15,0%
1931/32.	„ „ „	18,8%

Võrumaa Malev on Kaitseliidu Malevate perest jõudnud esimesena oma eluea 20. aastasse. See on täiesti põhjendatud ja veel rohkem — ka õigustatud. Juba esimeste vabadusvõitluste päevil muistses Ugandis tekkisid siinsel mägisel pinnal esimesed kokkupõrked sissetungijatega nii läänest, lõunast ja idast, mida põhjustas üle Pihkva tulev ja Koiva jõkke kulgev tähtis kaubatee. Loomulikult algas siin varakult ka tõhusam vastuhaku organiseerimine. Ja edasi aastasadade kestel nii ka Vabadussõja esimesil raskeil päevil tuli Võrumaal vastu võtta vastaste esimesi lööke. Olude sunnil on pidanud alati Võrumaa olema esimesi, kes haarab mõõga meie maa ja rahva kaitseks. Kui nüüd Võrumaa Malev elab üle oma suurpäeva esimesena, siis olgu see tunnistuseks, et ajaloo raskusis karastatud Võrumaa mehed ja naised püsivad endiselt vankumatult ida- ja lõunavärava valvel mõök käes.

Jaan Murro,
Võrumaa Maleva propagandapealik.

SAKALAMAA MALEV 1917.-1937. A.

A. Kivirätk, maleva propagandapealik

Omakaitse

1917. a. sügis kujunes Viljandimaale raskeks ajastuks. Saabusid sõjaväe genitserid, kellede kannul taganesid laguneva Vene sõjaväe salgad, olles valmis riisumisele ja muule vägivallale. Samal ajal tekkisid maal röövsalgad ja kujunesid igapäevaseks kuriteod.

Et leida nende vastu kaitset, tegi Viljandi maakonna komissar G. Talts sept. algul korralduse asuda omakaitse loomisele. Asutatud omakaitse kandis väga mitmesugust nime, nagu „vabatahtlikud“, „julgeoleku salk“, „omakaitse“ ja rahvasuus ka „miilits“. Omakaitse tegutses üle 50% maakonna valdades. Tema tegevus olenes kohapealsest vajadusest ja juhtidest, kusjuures tegevusjuhiseid saadi Viljandi maak.-nõukogult ja ühendatud komitee esindajailt.

Omakaitse asutamise ajaks Viljandis ja Viljandi maakonnas loetakse 7. sept. Sel päeval oli raekojas julgeoleku küsimuse kaalumiseks koosolek, millest osa võtsid linnavalitsuse ja maak.-nõukogu, tuletõrje, kohalike rahvuste, tööliste ja sold. saadikute nõukogu ning miilitsa esindajad. Sel koosolekul otsustati asutada linnas vabatahtlik julgeoleku kaitse salk, kelle kujundajaks valiti 7-liikmeline komisjon: Sepp, Raudsepp, Streckavin, Loo-rits, Kagan, Verncke ja Leik. See komisjon suurendas oma koosseisu 18-liikmeliseks ja võttis 8. sept. nimeks: Linnavolikogu ja Maak.-Maanõukogu ühendatud komitee. Komiteesse kuulusid kõikide suuremate ja ülemaakondlike organisatsioonide ja omavalitsuste esindajad.

Linnas valiti kaitsealga organiseerijaks ja ülemaks seltsk.-tegelane ja hea organisator güm. õpet. A. Streckavin. Avaldati üleskutsed ja asuti vabatahtlike vastuvõtmisele. Esimesed 25 vabatahtlikku võeti vastu 10. sept., kokku võeti neid linnas vastu oleval andmeil 94 liiget. Tõenäoliselt on neid aga enam, sest osa protokolle on kadunud.

Relvad saadi omakaitsele sõjaväeringkonnaülemalt ja miilitsalt. Need olid Berdan ja Jaapani süsteemi vintpüssid, Mauser püstolid ja maal ka isiklikud jahipüssid. Omakaitsega linnas peeti ka harjutusi relvade käsitamises ja riviõppes ohvitseride ja allohvitseride juhatusel.

Omakaitse ülesandeks oli: korralvalve tänavail, linna tähtsaimate asutuste valve, miilitsa abistamine läbiotsimisel ja vahistamisel. Jaamas peeti alatine valvemeeskond, kelle ülesandeks oli rongidega läbisõitvaid sõjavägesid ja sõjaväe genitserid abistada ning kiiresti edasi saata, et neil ei oleks võimalik linna valguda. Maal peeti valve all ristteed ja teed. Mõnes kohas hoiti ka häirevalmis salku tegutsemiseks võimalike röövsalkade vastu.

Enamlaste võimule asumisega jätkus esialgul Viljandis omakaitse-töö, sest vene sõjaväe oli siin vähe

ja enamlaste juhid kartsid dets.-kuus formeeritud 2. Eesti polku ja 1. Eesti ratsapolku. Dets.-kuus tegi ka J. Pitka katseid Viljandis luua Üleriiklikku Keskvalitsust, kes oleks välja kuulutanud Eesti Vabariigi iseseisvuse ja asunud Eesti riigi juhtimisele siinse omakaitse ja eesti väeosade kaitse all.

J. Pitka kavatsuse lõpetas 6. jaan. 300 vene sõduri saabumine kohalike enamlaste kutsel. Algas enamlaste võimutsemine, mis aga ei ulatunud terrorini. Kuid omakaitse tuli laskuda pööranda alla, kaasa viies relvad.

Üldse omakaitse tekkimine mitmel pool Viljandi maakonnas, kannab spontaanset laadi — tekib sisetamisest usust kaitsta oma vara ja elu ise. Aga ta suutis paljudi taltsutada enamlaste kirgi ning liita ja julgustada kodanlikku kihti, millega ära hoiti anarhia tekkimine.

Enne okupatsiooni aega astus omakaitse linnas tegevusse 23. veebr. varahommikul, kuna enamlased olid lahkunud 22/23. veebr. öösel. Otsekohe võeti oma valve alla kõik ametiasutused, jaam ja tänavad ning asuti mahajäänud enamlaste juhtide arreteerimisele.

Uhtlasi astus ka tegevusse 2. eesti polk, kes kuulus enda linna ja maakonna rahvakaitse miilitsaks, et ära hoida arusaamatusi sakslaste tulekul. Polgust sõitsid oma kodukohta, kus enamlased eriti võimutsesid, nagu Pilstveres, Suure-Jaanis, Kolga-Jaanis, Tarvastus jne., kohale ohvitserid ja sõdurid ning võtsid võimu üle.

Valdades, kus see oli, astus tegevusse omakaitse ja andis vallavalitsuse kerenskiegsete ametnike kätte. Päästeti paljudes valdades ka vallakassad enamlaste käest.

Rahvakaitse miilitsa ja omakaitse (juhid al.-polk. Unt ja A. Streckavin) valve all kuulutati ka Viljandis välja 24. veebr. õhtupoolel Eesti Vabariigi iseseisvus. 25. veebr. tulid okupatsiooni väed.

Sellega osutus 3-päevasel vaheajal omakaitse reaalseks jõuks, kes lõi korra võimaldas omavalitsusil ja asutusil asuda tööle ja välja kuulutada E. V. iseseisvus.

Okupatsiooni ajal tegutses veel omakaitse paar nädalat, siis lõpetati. Relvi paljud liikmed aga ära ei annud. Omakaitse liikmed ja koju siirdunud end. 2. eesti polgu ohvitserid pidasid omavahel sidet ja ootasid aega okupatsiooni lõppemiseks. Ohvitserid käisid salaja koos Viljandis Grand-hotellis ja organiseerisid 10-mehelisi löögirühmi.

Eesti Kaitse Liit

11. nov. 1918. a. loodi Eesti Kaitse Liit. Viljandi Maakonna K. Liidu ülemaks nimetati al.-polk. Kubu, kes aga peagi lahkus sõjaväkke ja asemele tuli lpn. O. Varres, kelle energiliseks abiks määrati 16. jaan. 1919. a. alates lpn. J. Põdra.

OLEME TÖÖL!



Major R. TARMAK, maleva pealiku aj. k. t.

12. sept. pühitses Sakalamaa Malev oma 20. aastapäeva. Kogu Sakalamaa tuletas meele neid aegu, millal meie kodumaa oli teelahkmel, kas olla või mitte olla. Kuid Eesti kindel ja mehelik iseteadvus, armastus esivanemate maa ja rahva vastu, eesti meel ja arusaamine sundisid mehi haarama relvade järele ja asuma oma isade maa kaitsmisele. Nende meeste algatus paistis mõnelegi naeruväärsena ja lootusetuna. Kuid 20 a. tagasi vaadates peame üksmeelselt tunnistama, et kangelasvõime ja tahe olla iseseisev on viinud meid selleni, mille juures meie praegu seisame.

Need 20 a. püsivat ja järjekindlat tööd ise räägi-

vad selle eest, kas oli meil tol ajal tarvis omakaitset või mitte.

Nende 20 a. jooksul on Sakalamaa Malev võrsunud tugevaks omakaitse organisatsiooniks, kuhu on koondunud Viljandimaa paremad pojad ja tütreid, kes täie arusaamise ja koduarmastusega on igal ajal ja igal kohal valmis organiseeritult relvi kätte haarama oma kodu, oma rahva kaitseks.

Sakalamaa Malev on valmis end ohverdama isamaa heaks käekäiguks ja hüvanguks, kui seda nõuab isamaa.

Ei või jätta mainimata ka kogu Sakalamaa seltskonna head ja avitavat suhtumist maleva tegevusele, arengule. Tõsine lugupidamine ning austus Sakalamaa Maleva mees- ja naisperele selle püsiva ja järjekindla töö eest, mis on olnud senini suur ja tulevikus on kindlasti veel suurem. Ei ole keegi tasu ega au pärast Kaitseliidu ridades, vaid ainus mõte, ainus siht kogu perel on — olla valmis isamaa teenistuseks kuni viimse hingetõmbeni.

Kui küsime endalt, kas on tarvis seda tööd ja vaeva, mida meie näeme oma igapäevaste ülesannete kõrval, siis kinnitame, et ei ole mitte ainult tarvis, vaid ka iga isamaalase kohus on astuda meie ridade. Meie oma eeskujut ja tööga peame näitama oma järeltulevatele põlvedele, et üksmeel valitsegu ka nende juures, nagu see valitseb meil meie töös. Võtku ka noored sellest eeskujut, hoidku neid traditsioone niisama kõrgel ja olgu valmis kui üks mees kaitsma esivanemate vaeva ja verega saavutatud rippumatust ja iseseisvust.

Ei tohi kunagi end unustada ja loobuks jääda. Peame alati olema teadlikud ja valvel, et meid ei tabaks ootamatud üllatused. Iseteadev Eesti kodanik on olnud ja jääb isamaalaseks ja kodukaitsjaks kuni viimse hingetõmbeni. Tema lipukirjaks olgu: „Elagu ja püsigu Eesti riik ja rahvas igavesti!“

R. T a r m a k,
major,

Sakalamaa Maleva plk. aj. k. t.

Maal asusid Kaitse Liitu valdades organiseerima ohvitserid, kes olid juhiseid osalt juba varem saanud, kuid need siirdusid sõjaväkke, mis ajutiseks takistas K. Liidu tööd, kuna järele jäid vähesed kooliõpetajad-ohvitserid, kes ei kuulunud mobilisatsiooni alla. Siiski saadi maal asuda töösse juba nov.-kuus, linnas aga alles dets. algul, sest okupatsioonivõimud tegid takistusi.

E. K. Liit omas Viljandi maakonnas Vabadussõja algul suure tähtsuse. Tema liikmeist, kelle hulgas oli palju kooliõpilasi, loodi partisaanide salgad, Viljandis, Põltsamaal, Tarvastus, Suislepas, Helmes ja Holstres, kes asusid rindele sõjategevusse ja maakuulamisele. Võeti osa ka Aidu ja Kärstna lahinguist. Seejuures sai surma kaitseliitlaste ridades 33 meest. Suure-Jaani saatis igal kuul 100 meest Tallinna vahiteenistusse.

Samal ajal olid kaitseliitlased esimesed, kes astusid Viljandis formeeritavasse või siinviibivasse väeosadesse. Nii said siit mehi: Viljandi vabatahtlik pataljon, Scouts-pataljon, 6. polk, 3. polk, 2. polk, Ratsapolk ja Tallinna vabatahtlik pataljon.

Eesti Kaitse Liidu organiseerimine maakonnas toimus kihelkondade viisi, mis omakorda jaotati valdadeks ja need rühmadeks. Alles aprillis jagati veel maakond ka 6 jaoskonda. Organiseerimist ja tööd takistasid vahepeal mitmeti komandandid, kes nimetati kihelkondadesse jaan.-kuus.

Siiski oli E. K. Liidu ridades nov. lõpul juba 525 meest, 15. dets. 1029, jaan. 2400 ja apr. algul 13748 meest. Viidi läbi ka jagamine kategooriasse: I kat. 16—45 ja II kat. 45—60-a. Veebruaris tehti Kaitse Liidu teenistus ka sunduslikuks.

Asuti eriti I kat. kaitseliitlaste sõjalisele väljaõppele, mida teostasid kaitseliidu oma ohvitserid, end allohvitserid ja sõdurid. Väljaõppe soodustamiseks andis Viljandi maak. K. Liit välja l.p.n. J. Põdra poolt koostatud „Kaitseliitlase Käsi-raamatu“, kus käsitati rivilist väljaõpet, anti eesti-keelsed käsklused jne. Raamat oli esimene sellesarnane, väga ajakohane ja võeti tarvitusele isegi sõjaväes.

Aprillis allutati Vilj. M. K. Liit operatiivselt 3-da diviisi ülemale ja siit peale sai ta õigupoolest diviisi reservväeks, kes täitis ka kõiki sisekaitse ülesandeid. Nii oli kaitseliidu õlgadel asutuste, teede, sildade ja üldine korravalve nii linnas kui ka maal. Ta abistas politseid, võitles salaviinapõletajatega, püüdis väejooksikuid, valvas põllutööl viibivaid sõjavange, aitas läbi viia rekvisitsioone jne.

Rindel tekkivate hädaohtude puhul formeeriti aga kaitseliitlastest reservväeosad, keda hakati välja õpetama ja oleks vajaduse korral saadetud rindele.

Esimene oht tekkis Ruhja langemisel enamlaste kätte. Kohe formeeriti Viljandi Kooliõpilaste 1. rood, kes saadeti 148-mehelises koosseisus rindele ja viibis seal kuni 21. juulini, kaotades 5 meest suruina ja 22 haavatuina.

Landesvääri vastu rindel käis mais kujundatud Vilj. Kooliõpilaste 2. rood, kes aga lahingusse ei saanud. Landesvääri sõja tekkimisel kutsuti püssi alla 1901. ja 1902. a. sünd. koolipoisid. Neist loodi veel 1919. a. suvel 3. ja 4. rood. Kõik roodud liideti lõpuks ühte Vilj. Kooliõp. Pataljoni ja arvatavalt novembris tegevasse väkke. Samuti mobiliseeriti 1901. ja 1902. a. mehed ja formeeriti neist Viljandi 2. Kaitsepataljon 4-roodulises koosseisus. Pataljoniülemaks määrati al.-kpt. Vervolt. Viljandi Maak. K. Liidu ülem sai aga pataljoni üle polguülema õigused. Pataljonis oli üle 750 mehe. Õppused kestsid umbes kuu, mille järele mehed koju lasti.

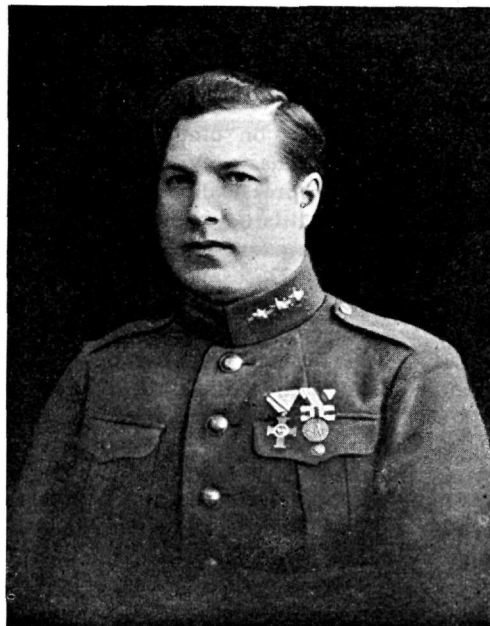
Novembris värvati 1901. a. mehed-kaitseliitlased, formeeriti neist 3. Piirikütipataljoni 3. ja 4. rood ja läkitati piirivalve teenistusse, kus nad viibisid ümarguselt 4 kuud. Kokku oli piirivalves sel ajal 430 kaitseliitlast.

Dets. 1919 määrati Viljandi Maak. K. Liidu ülemaks kpt. A. Schwarz, kuna al.-lt. Varres jäi abiks. Esirinda tõsteti nüüd rahvaväe asutuse töö.

Dets. põhjustas veel viimase reservväe loomise venelaste pealetung Narva rindel. Kutsuti järgukaupa 2-nädalasele õppusele üle 1000 kaitseliitlase. Siis algas vägede demobilisatsioon, kaitseliidu ülesanded osalt lõppesid ja osalt läksid sõjaväele üle. Ja Eesti Kaitse Liidu tegevus ise vaibus.

Kaitse Liidu Kütisalk

Juba sügisel 1919 oli asutatud Viljandi Maak. K. Liidu Kütisalk, kelle ülesandeks võeti jahiloomade kaitse, jahipidamiste korraldamine, ka sportimine ja laskeasjanduse arendamine. Sellega taheti K. Liidu tegevust elustada.



Sakalamaa Maleva pealik major J. RAUDMÄE, viibib praegu Kõrgemas Sõjakoolis

Nüüd 1920. a. kevadest peale jääbki K. Liidu tegevuse arendajaks kütisalk, kelle alaosaakondadena tegutsesid valla piires kütirühmad, millised töötasid peaaegu kõigis vallus.

Kütisalga tegevus oli õige intensiivne: renditi jahimaid, peeti jahti ja valvati jahiloomade kaitse üle. Mis aga peaasi — peeti järjekindlalt laskeharjutusi, ka vintpüssidest, milliseid küll leidus kogu jahisalga kohta ainult mõnisada. Igal aastal peeti ka üks laskevõistlus Viljandis, kaks korda isegi üleriiklikus ulatuses. Jagati võitjaile ka laskemärke kolmes järgus. Kütisalk andis Viljandis välja isegi III aastakäiku (1921—1923) jahiajakirja „Eesti Küt“ kokku 19 numbrit. Igal aastal peeti kaks kütisalga kütirühmade esindajate koosolekut maakondlikus ulatuses. Kütisalga esimeesteks olid J. Põdra ja 1922. a. peale O. Varres.

Ainult 1924. a. vaibus kütisalga tegevus.

Kaitseliit

1. detsembri sündmused põhjustasid Kaitseliidu loomise, kuid sedakorda uutal alustel. Ajutiseks ülemaks Viljandis määrati rahvaväe ülem major A. Schwarz. Kaitseliidu kütirühmad Viljandis ja Põltsamaal asusid kohe 1. dets. õhtul linna valvele. Organiseerimine viidi kiiresti läbi. Algul moodustas maakond KL Viljandi ringkonna, aga maikuust peale sai nimeks Sakalamaa Maleva.

Maleva pealikuks on olnud major O. Oiderman 1 a., kpt. R. Pek 2 a., major J. Eisenberg-Raudmäe 8 a., ja 1936. a. peale on maleva pealiku aj. k. t. major R. Tarmak. Maleva pealiku abiks on olnud kogu aeg H. Lauri, ja seda õige teeneterikkalt.

Maleva juhatusse kuuluvad peale major Tarma-

ku ja H. Lauri veel ringkonna kohtunik J. Jaakson, majandusteadl. M. Truusõõt ja kindral-maj. J. Soots. Maleva häälekandjaks on „Sakalamaa Maleva Teataja“.

Maleva tegevus on olnud ja arenenud kogu aeg jõudsalt tõusu suunas. Väljaõppest on kõigil aladel osa võetud suureprotsendiliselt. Viimase kümne aasta jooksul on korraldatud pealikuile kursusi 108, osavõtjaid 3024, taktik. õppusi 82, osavõtjaid 8734, järjekordseid õppusi 3022, osavõtjaid 74126, algajate õppusi 1199, osavõtjaid 20169, laagreid 25, osavõtjaid 7867 meest ja 737 naist. Laagreist osavõtjate % oli isegi 1933/34. a. ees üle 100% teisist malevaist. Kaaluka ülesande täitis malev Sakala manöövrelil.

Laskealal on malev parimate laskur-malevate hulgas. Laskeharjutusi viimase 8 a. jooksul on peetud 4535, osavõtjaid 66367, ja laskevõistlusi viimase 10 aasta jooksul 953, osavõtjaid 26431. Võõriüksustega peab malev võistlusi Tallinna, Järva, Pärnu, Pärnumaa Malevatega, Viljandi garnisoniga ja Võnnu 10. aizarigide polguga. Nendega võistlusi on olnud 8 aasta jooksul 29, milledest malev on võitnud 19, auhindu on maleval võitudekapis üle 30. Maleva parimaks laskuriks oli vastturnud laskur-maailmameister J. Kärner.

Kuigi maleval pole palju tipplaskureid, on maleva üldine lasketase kõrgem kui ühelgi maleval. Seda näitavad Kaitseliidu karikavõistlused, kus malev tuli 1934. a. esimesele kohale, lastes keskmiseks silmade arvuks 45,849, ja 1935. a. samuti esikohale 50,512 keskmise silmade arvuga, välja tuues 100% koosseisust. Laskeradu on igal üksusel. Modernseim ja täiuslikem on maleva vastavatud „Võhma Eksporttapamaja“-nimeline laskerada Viljandis.

Ka muudel tegevusaladel on malev edukas. Nii on spordialal korduvalt tulnud esikohtadele ja oldud silmapaistev suusatamises. Gaasikaitse- ja sanitaaraladel on loodud korralik võrk õpetatud koosseisudega, samuti propaganda-, majanduse- jne. aladel.

Maleva väljaõpet teostavad koos teiste pealiku-

tega maleva instruktorid, kelledeks on praegu kpt. Mõttus, ltn. Mandri, ltn. Evert ja ltn. Rebane.

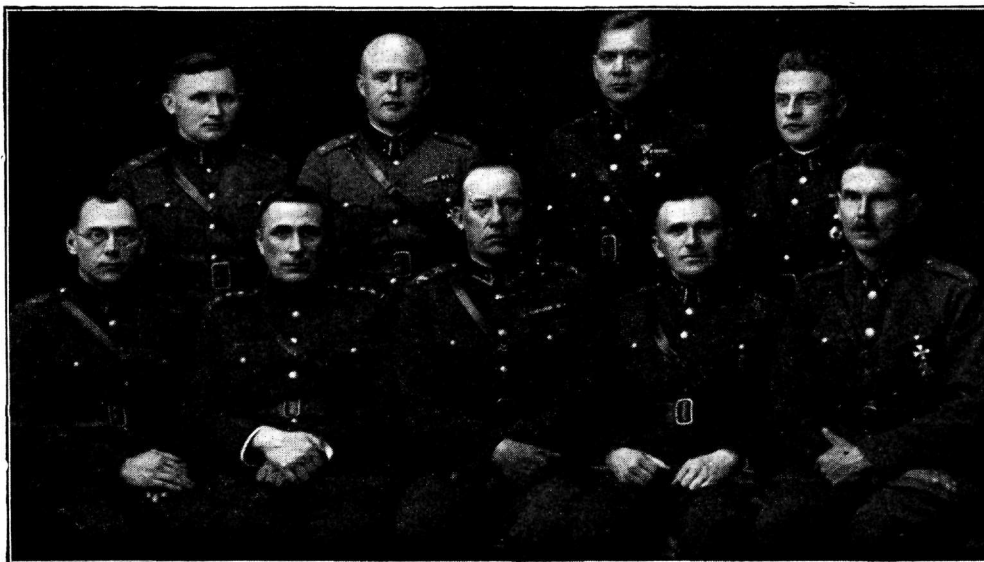
Maleva erialasid juhivad praegu: majandust V. Kullamaa, sanitaarala dr. T. Randmäe, gaasikaitset prov. H. Jürgens, propagandat A. Kiviräkk ja N. Vatter (viimase eriülesandeks on autokolonna juhtim.), spordiala K. Reimo, san.-vet.-ala dr. V. Saar, sideala ins. V. Toompark, maleva insener ins. P. Lõhmus jne.

Maleva koosseisus on praegu 8 malevkonda, keda juhivad järgmised pealikud: Viljandi linna malevkonda — kol.-ltn. Schmidt, Keskmalevkonda — maj. Varres, Suure-Jaani — K. Polman, Piliistvere — J. Scheller, Põltsamaa — kt. Reinvala, Kolga-Jaani — lpn. Vaher, Tarvastu — lpn. Antsmaa ja Paistu — ltn. Melts. Pealeselle veel teised iseisvad üksused: Suure-Kõpu üksikkompanii — plk. Sõlg, suurtükiväe divisjoni — maj. Tarem, üksik purilennu rühm — ltn. Juhkam, üksik autokolonn — plk. Vatter, üksik raske-kuulipildujate kompanii — plk. Truusõõt jne.

Kaugelt üle 3000 liikme on maleva haruorganisatsioon. Naiskodukaitse ringkonda juhib pr. A. Tassa, ringkonnas on 38 jaoskonda. Kodutütarde vanemaks on pr. M. Koik. Noorkotkaste maleva vanemaks on dir. M. Varrik, pealikuks aga van. adv. A. Vilms.

Need on lühikesed märkmed Sakalamaa maleva tööst ja elupäevadest. Pikemalt leiavad nad käsitelimit maleva ajaloos, mis ilmub veel sel aastal. Malev on omandanud asendamatu seisukoha Sakalamaal. Täites sõjalise ja seltskondliku organisatsiooni ülesandeid kasvatab malev noori tüdrukuid ja poisse isamaalises vaimus ning arendab mehi ja naisi paljudel aladel isamaa heaolu kindlustamiseks. Seda tööd on igakülselt ja innuga abistanud kogu Sakala rahvas.

20. a. töötähisel Sakalamaa malev töötab, et ta ka edaspidi oma töös on Lembitu visaduse, töökuuse, vahvuse ja vaimu edasikandjaks Lembitu Sakala riigis.



SAKALAMAA MALEVA MALEVKONDATE PEALIKUD:

Istuvad (vasakult): Põltsamaa — kpt. Reinvala, Viljandi linna — kol.-ltn. Schmidt, maleva pealiku aj. k. t. major Tarmak, maleva pealiku abi H. Lauri, keskmalevkonna pealik — major Varres. Seisavad (vasakult): Tarvastu — lpn. Antsmaa, K.-Jaani — lpn. Vaher, Piliistvere — J. Scheller ja Suure-Jaani — K. Polman

Pildilt puudub: Paistu — ltn. Melts

Laskurid-kaitseliitlased 1937. a.

maailmaesivõistlusil Helsingis

Kui 1935. a. maailmalaskemeistrivõistlusil Roomas Kaitseliidu laskurid Eesti rahvusmeeskonnas olid rohkearvuliselt esindatud ja võistlusil väga kõrgeid lasketulemusi saavutasid, siis juba Rooma laskemeistrivõistluse lõppedes Kaitseliit seadis enesele eesmärgiks, et kaitseliitlaste-laskurite osavõtt 1937. a. maailmalaskemeistrivõistlusist Helsingis oleks rohkearvuline ja oma laskevõimelt kõrge.

1935. a. sügisel määrati Kaitseliidu Peastaabi poolt erikava kohaselt treeninglaskeharjutused enam kui kaheksajale Kaitseliidu laskesportlasele. See treening aitas kaasa selleks, et juba 1936. a. Kaitseliidu üleriiklikel meistrilaskevõistlusil sõjaväepüssist laskmisel kütide klassis „pooletonniliste“ (500-silmaliste) meeste arv, võrreldes eelmise aasta samade võistlustulemustega, kahekordistus.

Et nii suurele laskurite arvule korraliku treeninglaskemoona muretsemine vajalisel arvul liig kulukas on, määrati 1936. a. sügisel eritreening vähestele arvule laskureile, kes varemil laskevõistlusil juba kogenud, kõrgeid lasketulemusi näidanud ning kindlad rahvusmeeskonna kandidaadid olid.

Sellesse treeninggruppi kuulusid:

1. Vabapüssi alal: E. Rikand, E. Rull ja K. Jürgens — kõik Tallinna Malevast, A. Liivik — Järva Malevast, O. Lellep — Narva Malevast ja J. Kärner (praegu surnud) — Sakalamaa Malevast — kokku 6 laskurit.

2. Sõjaväepüssi alal: H. Silber, A. Teder ja F. Vaher — kõik Tallinna Malevast, K. Kübar ja E. Prikko — mõlemad Tartu Malevast; kokku 5 meest.

3. Väikekaliibrilise püssi alal: E. Rikand, E. Rull, K. Jürgens — kõik Tallinna Malevast, A. Liivik — Järva Malevast, J. Kärner ja H. Tedersoo — Sakalamaa Malevast ja J. Pürn — Tartu Malevast, kokku 7 meest.

4. Vabapüstoli ja sõjaväepüstoli aladel: E. Sihv, H. Siirma, A. Peetso, A. Mänd — Tallinna Malevast, A. Hüva ja J. Kärner — Sakalamaa Malevast, A. Tiimus ja A. Veelma — Viru Malevast, O. Särev ja N. Kokk — Saaremaa Malevast ja E. Lepp — KL Peastaabist, kokku 11 laskurit.

Võistlusrelvade kohta tuleb tähendada, et täis- ja väikekaliibrilised vabapüssid olid olemas, ja head, kuna need osutusid 1935. a. Rooma maailmalaskemeistrivõistlusil parimaiks relvadeks. Sõjapüssidest tuli tarvitusele võtta osalt originaalseid Soome sõjapüsse (Pystikorva), osalt meie arsenalis valmistatud Soome püstkrvatüübilisi sõjapüsse. Kuna vastava tüübi sõjaväepüsside arv, mis laskureile kätte anti, oli parajasti nii suur kui treeninggruppi määratud vastava ala laskurite arv, tuli ette raskusi treeningmeeskonna suurendamises ja relvade parandamises treeninguaja vältel.

Vabapüstoleid treeninguks kasutati mitmet süsteemi, sõjaväepüstoleiks kasutati olemasolevaid vanu kal. 7,65 mm parabellumeid.

Treeninglaskeharjutuste läbiviimisel kohtadel nimetamisväärsed takistusi ette ei tulnud, treeningule määratud laskurid täitsid vabatahtlikult enesele võetud kohuseid suurima hoole ja järjekindlusega, välja arvatud mõned üksikud juhtumid, kus laskuril temast enesest mitteararippuval põhjusel tuli treeningust loobuda. Nii ei saanud Kaitseliidu vanameister J. Kär-

ner treeningut alustadagi, kui haigestus ja enne Helsingi maailmameistrivõistlusi Manalasse varises. Ka ühe teise vabapüssimeeskonna kandidaat haigestus sedavõrd, et ei võinud treeningut täiel määral kaasa teha. Need kaitseliitlased-laskurid, kel oli võimalus treeninglaskmisi kavakohaselt läbi võtta, pääsesid ka rahvusmeeskonda, missugune koostati Laskurliidu juhatuse poolt.

Kaitseliit Eesti rahvusmeeskonnas Helsingis peeta- vail maailma-meistrivõistlusil oli esindatud seitsme laskuriga. Need laskurid olid:

1. leitnant Heinrich Silber — Tallinna Malevast;
2. n.-ltn. August Liivik — Järva Malevast;
3. pealik Ernst Rull — Tallinna Malevast;
4. pealik Karl Kübar — Tartu Malevast;
5. pealik Karl Jürgens — Tallinna Malevast;
6. malevlane Endel Rikand — Tallinna Malevast;
7. malevlane Arnold Teder — Tallinna Malevast.

Peale ülaltoodud rahvusmeeskonda kuulunud seitsme laskur-kaitseliitlase võttis maailmameistrivõistlusist osa omal algatusel ja kulul pealik Aleksander Tiimus — Viru Malevast ja medalilaskmisist pealik Eduard Mägi — Viru Malevast ning malevlane Felix Vaher — Tallinna Malevast.

Kolm kaitseliitlast-laskurit, kes treeningu kaasa tegid Tallinna Maleva grupiga, maailmameistrivõistlusile sõitvas rahvusmeeskonnas esinesid politsei-laskurite värvide all (E. Sihv, H. Siirma ja P. Sulev).

Seega Helsingi maailmameistrivõistlusist 1937. a. võttis osa kokku 13 laskurit-kaitseliitlast. Kaitseliitlaste-laskurid maailmameistrivõistlusil võistlesid järgmisil aladel, saavutasid — tagajärgi, tulid järgmisile kohtadele ja omandasid auhindu:

A. Laskevõistlused vabapüssist laskmises:

A 1. Maailmameistrimatš vabapüssist. Lasksid meeskonnad à 5 laskurit, laskmine 300 m kauguselt, kolmes asendis à 40 lasku. Matšist osavõtjaid 9 rahvust.

Eesti meeskond tuli vabapüssist maailmameistriks 5526 silmaga kolmest asendist kokku. Peale selle Eesti meeskond omandas iga maailmameistriliitli eraldi: püsti asendis 1752 silmaga, põlvelt asendis 1856 silmaga ja lamades asendis 1918 silmaga. Meeskonna koosseisus võistles Kaitseliidu laskureist A. Liivik, kes saavutas 1200 võimalikust 1092 silmast (püsti — 351 silma, põlvelt — 356 silma ja lamades 385 silma). Eesti meeskonna maailmameistriks tuleku puhul vabapüssimatšis A. Liivik omandas üldtulemuse ja iga asendi eest eraldi kokku 4 kullatud hõbeplaketti. Vabapüssist laskmises kolme asendi peale kokku A. Liivik, tulles üldjärjekorras 15. kohale, võitis individuaalauhinna hõbekarika.

A. 2. Võistlus üksiklaskureile vabapüssist. Kaugus 300 m, kolmes asendis à 10 lasku.

A. Liivik saavutas püsti 86 s., põlvelt — 89 s., lamades — 99 silma, kokku 274 silma, tuli 13. kohale ja võitis auhinna — hõbekandiku;

E. Rull — püsti — 83 s., põlvelt 93 s., lamades — 94 s., kokku 270 silma, tuli 19. kohale ja võitis auhinna hõbekarika.

A. 3. Meistrimedali võistlus vabapüssist. Kaugus 300 m, kolmes asendis à 20 lasku.

E. Rull — püsti 163 s., põlvelt — 182 s., lamades — 196 silma, kokku 541 silma, tuli 28. kohale ja võitis kullatud hõbemedali; samal võistlusel A. Liivik saavutas 532 silma ja E. Rikand — 528 silma võitsid hõbemedalid; kuna K. Jürgens, kes saavutas 496 silma, pidi leppima pronksmedaliga.

A. 4. Seeriavõistlus vabapüssist üksiklaskureile. Kaugus 300 m, kolmes asendis à 10 lasku.

E. Rull — püsti — 94 silma, põlvelt — 98 s., lamades — 99 s., kokku 291 silma, tuli 2. kohale ja võitis hõbekarika;

E. Rikand — püsti — 92 silma, põlvelt — 95 s., lamades 98 silma, kokku 285 silma, tuli 11. kohale ja võitis hõbekarika.

B. Laskevõistlused muutmata sõjaväepüssist:

B 1. Meistrimedali matš sõjaväepüssist. Igalt maalt üks meeskond — 5 meest ja piiramata arvul üksiklaskureid. Kaugus 300 m, lasti kolmes asendis à 20 lasku.

Eesti meeskond tuli kolmandale kohale 2570 silmaga Eesti meeskonna koosseisus võistlesid Kaitseliidust: K. Jürgens — püsti 161 s., põlvelt — 174 s., lamades 184 silma, kokku 519 silma, tuli üldiselt 11. kohale, võitis üldtulemuste eest individuaalauhinna ja pronksplaketi.

H. Silber — püsti 164 s., põlvelt — 174 s., lamades — 180 s., kokku — 518 silma, tuli 12. kohale, võitis individuaalauhinna ja pronksplaketi.

Sõjaväepüssimatši iga asendi saavutused kuulusid eraldi hindamisele.

Põlvelt ja püsti asendist Eesti meeskond tuli teisele kohale ja meeskonna koosseisus võistlejad K. Jürgens ja H. Silber omandasid hõbeplaketid (2 tk.).

Püsti asendis H. Silber tuli 7. kohale ja omandas auhinnaks hõbekarika.

B 2. 20-laskevõistlus sõjaväepüssist meeskondadele. Kaugus 300 m, lamades asendis; võistlus toimus kolmikmeeskondadele ja üksiklaskureile; meeskondade arv (à 3 laskurit), samuti üksikosa võitjate arv oli piiramatult.

Eesti oli esindatud neil võistlusil kuue meeskonnaga. Neist kuuest meeskonnast IV meeskond koosnes tervikuna kaitseliitlastest: K. Jürgens, A. Teder ja K. Kübar. IV meeskond tuli 535 silmaga 12. kohale ja võitis hõbekarika.

Eesti V meeskonna koosseisus võistles H. Silber, saavutas 183 silma. V meeskond tuli 544 silmaga 4. kohale.

Eesti VI meeskonna koosseisus võistlesid E. Rull ja F. Vaher, meeskond saavutas 512 silma.

Individuaalselt sellel võistlusel tulid kohtadele: H. Silber — 183 silmaga 15. kohale ja võitis hõbekandiku;

K. Jürgens 183 silmaga tuli 19. kohale ja omandas auhinna.

B 3. Meistrimedali võistlus sõjaväepüssist. Kaugus 300 m, kolmes asendis à 20 lasku. Meistrimedali võistlusest sõjaväepüssist võtsid osa kaitseliitlased:

H. Silber — saavutas püsti 165 silma, põlvelt 172 s., lamades 189 silma, kokku 526 silma, tuli 4. kohale ja võitis hõbekarika ja kullatud medali;

K. Jürgens — püsti — 161 silma, põlvelt — 167 s., lamades 180 silma, kokku 508 silma, tuli 20. kohale ja võitis hõbekarika ja kullatud medali;

K. Kübar — püsti — 156 s., põlvelt 163 s., lamades — 180 silma, kokku 499 silma, tuli 36. kohale ja võitis hõbekandiku ja kullatud medali.

Hõbemedalid võitsid A. Teder — 483 silmaga ja F. Vaher — 474 silmaga.

B 4. Seeriavõistlus sõjaväepüssist. Kaugus 300 m, kolmes asendis à 10 lasku. Võistlus toi-

mus üksiklaskureile, võis lasta piiramata arvu seeriaid. Paremuse otsustas kahe seeria ühistulemus igas asendis. Kaitseliitlastest võistlesid:

K. Jürgens — saavutas püsti 91 s., põlvelt — 91 s., lamades 94 s., kokku 276 silma; tuli üldises järjekorras 3. kohale ja võitis hõbekarika;

H. Silber — püsti 85 s., põlvelt 93 s., lamades — 96 s., kokku 274 silma, tuli 5. kohale ja võitis hõbekarika;

A. Teder — püsti 84 s., põlvelt 87 s., lamades 94 s., kokku 265 silma, tuli 23. kohale ja võitis hõbekarika;

K. Kübar — püsti 84 s., põlvelt — 86 s., lamades — 94 s., kokku 264 silma, tuli 28. kohale ja võitis hõbekandiku.

B 5. Meistrimedali võistlus kiirlaskmises sõjaväepüssist. Kaugus 300 m, lamades asendis 20 lasku.

K. Kübar — kiirseeria 96 s., näps-seeria — 98 silma, kokku 194 silma, tuli 4. kohale ja võitis hõbekarika ja kullatud medali;

H. Silber — kiirseeria 96 s., näps-seeria — 95 s., kokku 191 silma, tuli 17. kohale ja võitis hõbenoad ja kullatud medali;

A. Teder — 186 silmaga ja K. Jürgens 183 silmaga võitsid hõbemedalid.

B 6. Kolme asendi kiirlaskevõistlus sõjaväepüssist. Kaugus 150 m, 10 lasku; nendest 2 püsti, 3 põlvelt ja 5 lamades.

K. Kübar saavutas 93 silma, tuli 17. kohale ja võitis hõbekarika;

A. Teder — 93 silma, tuli 19. kohale ja võitis 6 hõbelusikat;

K. Jürgens — 91 silma, tuli 24. kohale ja võitis hõbekandiku.

B 7. Kiirlaskmise-seeriavõistlus sõjaväepüssist. Kaugus 150 m, lamades asendis 20 lasku ilmuvate kujude pihta.

H. Silber — kiirsari 100 silma, näpssari 99 silma, kokku 199 silma, tuli 3. kohale ja võitis hõbekarika;

A. Teder — kiirsari 99 s., näps-sari 95 s., kokku 194 s., tuli 13. kohale ja võitis hõbekulbi;

K. Kübar — kiirsari 97 s., näpssari 97 s., kokku 194 s., tuli 16. kohale ja võitis hõbekarika.

C. Laskevõistlused väikekaliibrilisest püssist.

C 1. Maailmameistrimatš väikekaliibrilisest püssist lamades asendis. Kaugus 50 m, 40 lasku.

Eesti meeskonna koosseisus kaitseliitlane E. Rull saavutas 391 silma. Eesti meeskond 1951 silmaga tuli kolmandale kohale ja meeskonna koosseisus E. Rull omandas pronksplaketi.

C 2. Maailmameistrimatš väikekaliibrilisest püssist põlvelt asendis. Kaugus 50 m, 40 lasku. Eesti meeskond tuli esimesele kohale — 1897 silmaga.

Eesti meeskonna koosseisus võistlesid kaitseliitlased:

A. Liivik — saavutas 378 silma, tuli 9. kohale ja võitis hõbekandiku ja kullatud plaketi;

E. Rull — 375 silma, võitis kullatud plaketi.

C 3. Maailmameistrimatš väikekaliibrilisest püssist püsti asendis. Kaugus 50 m.

Eesti meeskond saavutas 1852 silma ja tuli esimesele kohale.

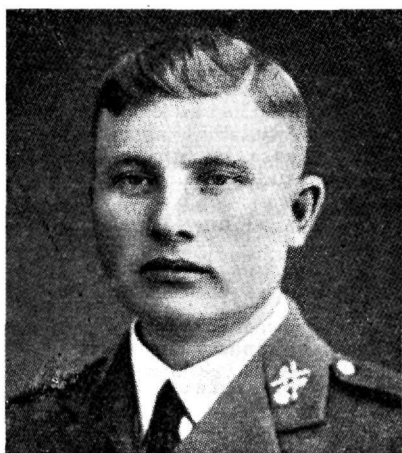
Meeskonna koosseisus võistlesid kaitseliitlased:

A. Liivik — saavutas 377 silma, tuli üldiselt 3. kohale ja võitis hõbekarika, kullatud plaketi ja pronksmedali;

E. Rull — 369 silma ja võitis kullatud plaketi.

C 4. Maailmameistrimatš kolmes asendis. E. Rull, kes osa võttis kõigist asendeist maailmameistrimatšidest väikekaliibrilisest püssist (C 1, C 2 ja C 3) Eesti meeskonna koosseisus, tuli individuaalselt 6. kohale.

Meie laskurid Helsingi maailmavõisflustel



A. Liivik



E. Rull



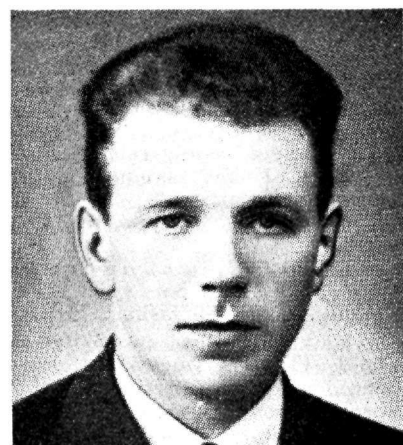
H. Silber



K. Jürgens



A. Teder



K. Kübar



H. Siirma



E. Sihv



E. Rikand

C 5. Meistrimedali võistlus väikekalibribrilisest püssist lamades asendis. Kaugus 50 m, 40 lasku. Kaitseliitlastest võitsid sellest võistlusest osa:

E. Rikand — saavutas 399 silma, tuli 2. kohale, võitis hõbekarika ja kullatud medali;

K. Kübar — 394 silmaga tuli 23. kohale ja võitis kullatud medali;

A. Liivik — 393 silma, tuli 34. kohale ja võitis kullatud medali;

E. Rull — 392 silmaga tuli 41. kohale ning võitis kullatud medali;

E. Mälgi ja F. Vaher, kelle tulemused mõlemal 389 silma, võitsid hõbemedalid.

C 6. Meistrimedali võistlus väikekalibribrilise püssist põlvelt asendis. Kaugus 50 m, 40 lasku.

K. Kübar saavutas 385 silma, tulles 7. kohale võitis kullatud medali ja tinakarika;

E. Rull — 384 silmaga tuli 12. kohale ja võitis hõbemedali ja hõbekarika;

A. Liivik 378 silmaga ja K. Jürgens 376 silmaga omandasid mõlemad pronksmedalid.

C 7. Meistrimedali võistlus väikekalibribrilise püssist püsti asendis. Kaugus 50 m, 40 lasku.

K. Kübar 373 silmaga tuli 4. kohale, võitis kullatud medali ja individuaalauhinna.

Hõbemedalid võitsid:

E. Rikand — 364 silmaga,

E. Rull — 364 silmaga ja

A. Liivik — 360 silmaga.

C 8. Seeriavõistlus väikekalibribrilise püssist kolmes asendis. Võis lasta piiramata arv seeriaid, 5 lasku, kusjuures arvestati nelja parima seeria tulemused igas asendis. Kaugus 50 m. K. Kübar saavutas 587 silma, tuli 9. kohale ja võitis hõbekarika;

E. Rull — 585 silma, tuli 10. kohale ja võitis hõbekarika.

C 10. Meeskonnavõistlus väikekalibribrilise püssist lamades asendis. Kaugus 100 m, 40 lasku. Meeskondade arv piiramata.

Väikekalibribrilise püssi 100 m kauguselt lamades asend: U. S. A. meeskond, kui tugevaim igal varem peetud maailmameistrivõistlusel, arvas ka käesoleval korral enesele esimese koha olevat kindlustanud, kui selle ala viimset võistluspäeval koostati Eesti V meeskond (teised Eesti meeskonnad olid juba lasknud ja U. S. A-le alla jäänud) koosseisus: E. Rull, E. Rikand ja A. Liivik — kõik Kaitseliidust. Eesti V meeskonna võistlustulemused olid: E. Rull — 398 silma, E. Rikand — 396 silma ja A. Liivik — 396 silma, kokku 1190 silma, tulles 1. kohale. Meeskond võitis auhinna kristallvaasi.

Individuaalselt tulid sel võistlusel kohtadele; E. Rull — 398 silmaga 1. kohale — võitis hõbekarika; E. Rikand — 396 silmaga 3. kohale — võitis tinanõu; A. Liivik 396 silmaga 4. kohale — võitis hõbekarika.

C 11. Seeriavõistlus väikekalibribrilise püssist lamades asendis üksiklaskureile. Kaugus 100 m. Võis lasta piiramata arv 5-lasulisi seeriaid. Paremuse otsustas nelja parima seeria üldtulemus.

E. Rikand saavutas 200 silma võimalikust 200-st silmast, tuli 9. kohale ja võitis hõbekarika;

A. Liivik — 199 silmaga tuli 14. kohale ja võitis hõbekandiku.

D. Laskevõistlused vabapüssist.

D 1. Maailmameistrimatš vabapüstol. Kaugus 50 m, 60 lasku.

Eesti meeskond, 5 meest, saavutas 2604 silma ja tuli 5. kohale.

Meeskonna koosseisus võistlesid kaitseliitlased: E. Sihv — saavutas 522 silma, tuli 20. kohale ja võitis klaasvaasi;

H. Siirma saavutas 497 silma.

D 2. 30-lasu-võistlus vabapüstolist üksiklaskureile. Kaugus 50 m.

E. Sihv saavutas 264 silma, tuli 12. kohale ja võitis hõbekandiku.

D 3. Meistrimedali võistlus vabapüstolist. Kaugus 50 m, 60 lasku.

Sellel võistlusel võistles kaasa H. Siirma, kes saavutas 524 silma ja võitis kullatud medali.

D 4. Seeriavõistlus vabapüstolist üksiklaskureile. Kaugus 50 m, võis lasta piiramata arv 5-lasulisi seeriaid.

Paremuse otsustas kuue parima seeria üldtulemus.

E. Sihv saavutas 283 silma ja võitis hõbekandiku.

E. Laskevõistlused automaatpüstolist.

E 2. Kahevõistlus automaatpüstolist. Kaugus 25 m, 30 lasku kuues 5-lasulises seerias.

Sellest võistlusest võttis osa A. Tiimus, tulles 291 silmaga 17. kohale ja võitis auhinna 12 hõbealusikat.

F. Laskevõistlused sõjaväepüstolist.

F 1. Meistrimedali kahevõistlus sõjaväepüstolist. Kaugus 25 m, 30 lasku.

A. Tiimus saavutas 292 silma, tuli 2. kohale, võitis kullatud medali ja 36 terasalusikat;

P. Sulev — 287 silma, tuli 15. kohale, võitis kullatud medali ja hõbekandiku;

E. Sihv — 286 silma, tuli 21. kohale, võitis hõbemedali ja klaasvaasi.

F 2. Punktilaskevõistlus sõjaväepüstolist. Kaugus 25 m, 30 lasku.

Võistlusest võtsid osa Kaitseliidust:

H. Siirma — saavutas 279 silma, tuli 17. kohale ja võitis hõbekandiku;

A. Tiimus — 276 silma, tuli 33. kohale ja võitis individuaalauhinna.

F 3. Kahevõistluse-seeriavõistlus sõjaväepüstolist. Kaugus 25 m. Võis lasta piiramata arv 5-lasulisi seeriaid. Paremuse otsustas 6 parima seeria üldtulemus.

P. Sulev saavutas 300 silma võimalikust 300-st silmast, tuli 2. kohale ja võitis auhinna fotoaparaadi;

A. Tiimus 293 silmaga tuli 18. kohale ja võitis individuaalauhinna.

Üldse töid Kaitseliidu laskurid Helsingi maailmameistrilaskevõistlusilt kaasa:

— A. Liivik — 6 auhinda, 2 kullatud medali, 2 hõbemedali, 2 pronksmedali ja 6 kullatud plaketti;

— E. Rull — 5 auhinda, 2 kullatud medali, 2 hõbemedali ja 2 kullatud plaketti;

— H. Silber — 7 auhinda, 2 kullatud medali, 2 hõbepaketti ja 1 pronksplaketti;

— K. Jürgens — 5 auhinda, 1 kullatud medali, 1 hõbemedali, 2 pronksmedali, 2 hõbeplaketti ja 1 pronksplaketti;

— K. Kübar — 8 auhinda ja 5 kullatud medali;

— A. Teder — 3 auhinda ja 2 hõbemedali;

— E. Rikand — 4 auhinda, 1 kullatud medali ja 2 hõbemedali;

— A. Tiimus — 4 auhinda ja 1 kullatud medali;

— E. Mälgi — 1 hõbemedali;

— F. Vaher — 2 hõbemedali;

— E. Sihv — 4 auhinda ja 1 hõbemedali;

— P. Sulev — 2 auhinda ja 1 kullatud medali ja

— H. Siirma — 1 auhinna ja 1 kullatud medali.

Eesti meeskonna poolt maailmalaskemeistrivõistlusi purustati neli senist maailmarekordi:

1. Vabapüssi meeskonna (5 meest) senine rekord kolmes asendis à 40 lasku — 5488 silma oli püstitatud 1935. a. Roomas Soome meeskonna poolt, Eesti meeskond saavutas nüüd 5526 silma (6000-st võimalikust), ületades seega endise rekordi 38 silmaga.

2. Vabapüssi-meeskonna senine rekord püsti asendis 40 lasku — 1743 silma oli püstitatud Šveitsi meeskonna poolt 1931. a. Lvovis, Eesti meeskond saavutas Helsingis püsti asendis 2000-dest võimalikust 1752 silma, ületades seega endise rekordi 9 silmaga.

3. Individuaallaskmises vabapüssist kolmes asendis senine rekord 1114 silma oli püstitatud šveitslase Zimmermanni poolt 1929. a. Stokholmi maailmalaske-meistrivõistlusil. Helsingis eestlane E. Kivistik, lastes välja 1200-ast võimalikust 1124 silma, ületas seega 8 aastat šveitslase Zimmermanni nimel püsinud rekordi 10 silmaga.

4. Väikekaliibrilisest püssist laskmises püsti asendis Eesti meeskond püstitas uue rekordi 1852 silmaga. Endine rekord 1821 silma oli püstitatud Stokholmis 1929. a. šveitsi meeskonna poolt.

Eesti rahvusmeeskond maailmalaske-meistrivõistlusilt tõi koju kümme maailmameistrivõitlust järgmiste saavutuste eest:

1. vabapüssi-meeskonna kolme asendi meistri tiitli 5526 silmaga;

2. vabapüssi-meeskonna püsti asendi meistri tiitli 1752 silmaga;

3. vabapüssi-meeskonna põlvelt asendi meistri tiitli 1856 silmaga;

4. vabapüssi-meeskonna lamades asendi meistri tiitli 1918 silmaga;

5. vabapüssi kolme asendi individuaalala meistri tiitli 1124 silmaga;

6. vabapüssi põlvelt asendi individuaalala meistri tiitli 381 silmaga;

7. väikekaliibrilise püssi meeskonna püstiasendi meistri tiitli 1852 silmaga;

8. väikekaliibrilise püssi meeskonna põlvelt asendi meistri tiitli — 1897 silmaga;

9. väikekaliibrilise püssi põlvelt asendi individuaalala meistri tiitli — 385 silmaga;

10. sõjaväepüssi püsti asendi (20 lasku) individuaalala meistri tiitli — 172 silmaga.

Need kõrged lasketulemused Eesti meeskonna poolt, kelle koosseisus võistles rohkearvuliselt laskureid Kaitseliidust, kannavad Eesti rahva, Eesti riigi ja



Laskurid Soome kaljudel puhketunnil

Eesti laskuri nime igasse maailmajakku. Eestist kirjutavad tuhanded ajalehed ja ajakirjad; seda loevad miljonid inimesed kõigis maailmajagudes sadades eri keeltes. Need lasketulemused aga ka kinnitavad Eesti rahva kõrget lasketaset, mille üle meie eriti headmeelt tunneme mõeldes riigikaitsele.

Nüüd meie uutest eesmärkidest... Kaitseliidu lasketegevus nüüd ja tulevikus on rajatud lahingulisele laskmisele. Seda põhieesmärki taotleb Kaitseliit ka tulevikus. Need kaitseliitlased-laskurid, keda ainuüksi ei rahulda lahinguline laskmine ja kes tunnevad huvi ka sportliku laskmise vastu, on koondunud laskespordi klubidesse ja harrastavad seal lahingulaskmise kõrval sportlikku laskmist. Sportliku laskmise arendamiseks ja propageerimiseks lahingulaskmise kõrval Kaitseliidus tegutseb praegu üle kahekümne laskespordiklubi enam kui pooleteise tuhande laskespordilasega.

Neist laskespordilast võrsuvad mehed, kes Eesti ja Kaitseliidu värve esindavad ja kaitsevad sportlikel laskevõistlusil. Neile laskevõistlusile ja esindusmeeskondadesse pääsevad mehed mitmeaastase püsiva, intensiivse ja tulemusriikka töö järele — töö järele, mis on teinud meie senised esindusmeeskonna mehed.

Järgmised maailmalaske-meistrivõistlused peetakse kahe aasta pärast, s. o. 1939. a., Šveitsis, Luzernis. Kõikide Kaitseliidu laskespordiklubide ülesanne olgu nende laskevõistlusteks ettevalmistamisega kohe alata ja üles seada eesmärk oma liikmeile kõigiti kaasa aidata ja neid ette valmistada niivõrd, et igast KL laskespordiklubist vähimalt üks mees oleks vääriline määramiseks rahvusmeeskonna kandidaadiks... Allpool on toodud praegu maksivad maailmarekordid laskmises, mille ületamiseks iga Kaitseliidu laskespordilane visadusega töötagu:

A. Vabapüssist laskmises 3×10 lasku, 300 m. Meeskonna rekordid:

1. Kolmes asendis kokku: Eesti — 5526 silma ehk 92,1% võimalikust — Helsingis 1937. a.

2. Püsti asendis: Eesti — 1752 silma ehk 87,6% võimalikust — Helsingis 1937. a.

3. Põlvelt asendis: Soome — 1866 silma ehk 93,3% võimalikust — Roomas 1935. a.

4. Lamades asendis: Soome — 1923 silma ehk 96,1% võimalikust — Lvovis 1931. a.

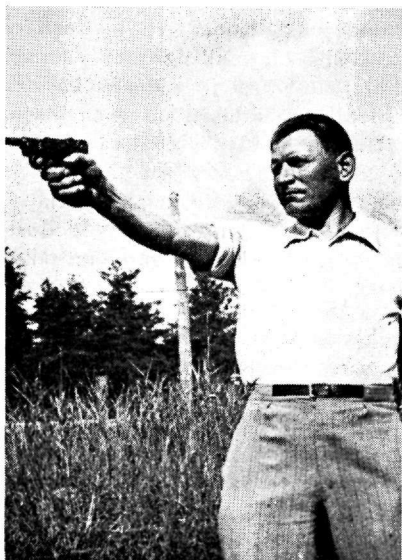
Individuaalrekordid:

1. Kolmes asendis kokku: E. Kivistik — Eesti — 1124 silma ehk 93,7% — Helsingis 1937. a.

2. Püsti asendis: Elo — Soome — 362 silma ehk 90,5% võimalikust — Helsingis 1937. a.

3. Põlvelt asendis: Rönmark — Šveitsi — 381 silma ehk 95,2% võimalikust — Granadas 1933. a.

A. Tiinus, kes omal algatusel osavõttis Helsingi maailmalaskevõistlustest



4. Lamades asendis: Lindgren — Soome — 393 silma ehk 98,2% võimalikust — Lvovis 1931. a.

B. Sõjaväepüssist laskmises 3×20 lasku, 300 m. Individuaalrekordid.

1. Kolmes asendis: O. Elo — Soome — 530 silma ehk 88,3% võimalikust — Helsingis 1937. a.
2. Püsti asendis: Hartmann — Šveits — 172 silma ehk 86% võimalikust — Stokholmis 1929. a.
3. Põlvelt asendis: Zimmermann — Šveits — 185 silma ehk 92,5% võimalikust — Helsingis 1937. a.
4. Lamades asendis: Liuhala — Soome — 188 silma ehk 94% võimalikust — Helsingis 1937. a.

C. Väikekaliibrilisest püssist laskmises 40 lasku, 50 m. Meeskonna rekordid:

1. Püsti asendis: Eesti — 1852 silma ehk 92,6% võimalikust — Helsingis 1937. a.
2. Põlvelt asendis: Soome — 1909 silma ehk 95,4% võimalikust — Lvovis 1931. a.

3. Lamades asendis: Eesti — 1964 silma ehk 98,2% võimalikust — Roomas 1935. a.

Individuaalrekordid:

1. Püsti asendis: J. Mazoyer — Prantsuse — 380 silma ehk 95% võimalikust — Helsingis 1937. a.
2. Põlvelt asendis: G. Lokotar — Eesti — 389 silma ehk 97,2% võimalikust — Roomas 1935. a.
3. Lamades asendis: Durand — Prantsuse — 398 silma ehk 99,5% võimalikust — Roomas 1935. a.

D. Vabapüstolist laskmises 60 lasku, 50 m.

Meeskonna rekord: Šveits — 2651 silma ehk 88,4% võimalikust — Stokholmis 1929. a.

Individuaalrekord: Ullmann — 555 silma ehk 92,5% võimalikust — Helsingis 1937. a.

H. W.

MEIE MOTOMEHED AIZSARGIDE KÜLALISINA

Eesti Kaitseliidu ja Läti Aizsargide vahel on arenenud sagedaste kokkupuudete tagajärjel tihedad ja soojad sõprussidemed. Need kokkupuuted on seni toimunud peamiselt laskevõistluste ja mõlema kaitseorganisatsiooni juhtivate tegelaste külastuste näol. Mõnel Kaitseliidu maleval on laskevõistluste korraldamine aizsargidega kujunenud päris traditsiooniliseks. Seejuures ei ole need võistlused kunagi annud halbu järelokajaid, vaid järjest enam on süvenenud teadmine ühtehoidumise tarvidusest.

Laskevõistlustele lisandusid Tallinnas möödunud kevadel esmakordselt mootorrattavõistlused mõlema maa Kaitseliidu parimate mootorratturite osavõtul. Korraldajaks oli Tallinna Maleva Kerge-divisjon, kelle külalisina viibisid siin 5. Riia polgu motomehed. On loota, et see algatus kujuneb samuti traditsiooniliseks, mille kaudu süvendatakse leplikkust ja üksmeelt mõlema maa organisatsioonide vahel.

Kevadel loodud sidemete kõvendamiseks ja vastastikutuste süvendamiseks korraldas Tallinna Maleva Kerge-divisjon 5. Riia polgu kutsel pikema sõidu Lätti, mis oli ühtlasi vastu-külaskäiguks läti mootorsportlaste kevadisele siinviibimisele. Sellest sõidust võttis osa 32-liikmeline esindusmeeskond divisjoni pealiku kapteni H. Onni juhatusel. Sõit kestis 29. juulist 3. augustini ja teostati 20-l sõidukil: 3 autol ja 17 mootorrattal järgmise maršruudi järele: Tallinn — Türi — Viljandi — Volmari — Sigulda — Riia ja tagasi sama teed pidi Volmarini ja sealt üle Laatre ning Pärnu Tallinna. Pealeselle korraldati hulk sõite Riia ümbruskonnas.

Viiepäevalise külasoleku järele oli sõlmitud püsiv ja südamluk sõprus Riia polgu ja Tallinna Maleva Kerge-divisjoni vahel. Siin ei ole tegemist mitte näi-

lise ja välise viisakusega, vaid mõlemalt poolt avaldati tõsiselt tahet luua sõbralikku ja seltsimehelikku vahekorda, mis ka õnnestus, ja mille ehtsuses on kindlad kõik sellest külastusest osa võtjad, kes nägid lätlasi oma riigi suurejoonelises ülesehitavas töös, nende kodukaitse töös, igapäevaseis toiminguis ja nende kaunis looduses.

Sellaste välismaiste külaskäikude juures ei tule arvesse mitte ainult sidemete ja sõpruse loomise tähtsus, vaid need külaskäigud annavad ka igale külalisele võimaluse võrrelda, mis on tehtud ühel või teisel alal naaberrügis paremini või halvemini kui oma kodus. On inimesi, kes kodumaa saavutusi alati alahindavad ja omavad suurt respekti välismaa ees, kus nad võibolla käinudki ei ole. Need inimesed teevad seda sihilikult või on ebateadlikud oma rahva võimalusist ja kandejõust. Kuna Läti ja Eesti olud on peaaegu võrdsed, siis oli meil igapäev võimetus vaadeldes iseseisva Läti saavutusi ja hinnata ka oma rahva tööd. Pean ütleva, et lätlased on väga palju teinud, eriti viimasel ajal. Igal pool näeb rahva ühist tahet riigi ülesehitavas töös, niisama on see ka meil. Esmakordselt avas see külaskäik välismaale sõitjail silmad oma rahva töötajajärgede ja kodumaa looduse kauniduse hindamiseks ning sellest lugupidamiseks.

Meil on seni palju kurdetud, et meie ei oska end reklameerida, et meie ei ole küllalt suutnud välismaalastele oma vaatamisväärsusi esile tõsta, mida meil kõikjal on külluses. Seda aga ei saa öelda lätlaste kohta. On näha, et seal tehakse kõik, et endast kõnelema pana turistide ja külalisi. Meil nagu ollakse kuldudega selles suunas kokkuhoidlikud, reklaamis ja enesekiituses tagasihoidlikud. Võib põhjendatult küsida: Ons see otstarbekohane? Igal asjal on kaks



Kemeri suurhotelli rōdul koos aizsargidega Ees profiilis matka juht kapt. H. Onni, temast vasakul ja paremal Kerget-divisjoni noorimad liikmed J. Legzdinš ja A. Simansons

kūlge: sisu ja vāline kūlg, fassaad, — kui esimene on hea, siis peab hoolitsema samavōrd ka teise eest.

Tānu lātlaste mitmekūlgsele vastuvōtukavale, oli meil vōimalus nāha vāga palju huvitavat ja tāhelepanuvāarset. Vaba aega hingetagasiōmbamiseks oli vāhe, alati oli sōit sees — kas siis millegagi tutvuma vōi tuli istuda lauas, kuulata rohkeid mōlemapoolseid sūdamlikke lauakōnesid ja kaasa aidata veel sagedasemaile elaguhūideile.

Kōike nāhtut on vōimatu edasi anda, kuigi oleks minust tēnamatus mārķimata jātta jārgmisi saavutusi: Esmajoones meile kui motomeestele kōigtū lāhedasemad olid teed, mille headust meie kūllalt ei jōudnud kiita, eriti noolsirge ja asfaltēeritud magistraalteee Vōnnust Riiani; Kegumsi hiigla-jōujaama ehitamine Dūūnale Riia ja selle ūmbruskonna elektriga varustamiseks, kus nāgime 1000 tōolise nāol visadust ja kangekaelsust jōe voolu ohjeldamises; Riias haaravas imposantsuses Lāti Vabadusmonument ja pietēetliku rahu sisendav Vennaskalmistu, kuhu aetasime pārja; Kemeri raviasutuse suurhotell kesk soid ja pōlismetsi ūlltatas meid kōiki oma stiilse ja mōjuva ehitusega, kus ka piasiasjiski oli silmas peetud kōige nōudlikumat maitset; kuulus Riia mererand (Rīgas Jūrmala) tohutud pikkuses luksuslike lokaalide, kuursaalide, sanatooriumide ja suurlinliku rannaeluga; Dūūnale teise raudsilla ehitamine rahva kogutud rahaga; looduslikult pillavalt kaunis Sigulda ūmbrus ūhes esindusliku ajakirjanike lossiga, ja lõpuks palavikuline ehitustegevus Riias, kus lõhuti maha terveid kvartaale, et rajada sirgeid ja laiū tēnavaid ning tōsta lina ilu suurte vāljakute ja monumentaalsete hoonete nāol. See kōik jātis vāga kauni ja tervikliku mulje lātlaste tōō- ja iluarmastusest.

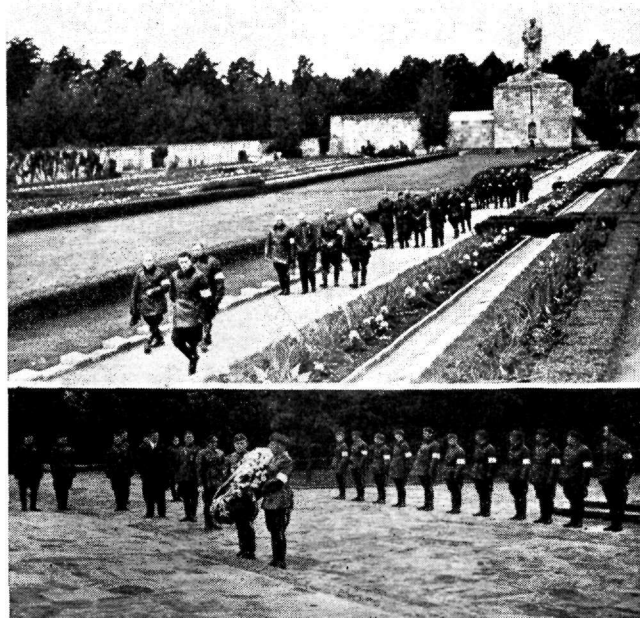
Sel matkal puutusime lāhemalt kokku ka turismi-asjandusega, mis on vāga hāsti korraldatud, kuna liikusime lābi Lāti kaunimate maakohtade ja kūlastasime mitmeid suvituskohiti. Kōigil teil, ka kūlavahe-teil,

on eeskujulikud teenāitajad ūhes kauguse nimetamisega. Teele hargnemised on nāidatud skitsidena. Teeārsed talud on eranditult tāhistatud nimesiltidega, tulpedele on asetatud suunanāitajad, mis juhatavad turisti mōnda looduslikult kaunisse kohta, linnamāe vōi varemete juure. Sellaseid tingmārķe, mis ei oma kirja, nāgime eriti ohtralt Siguldas ja Vōnnu ūmbruses. Kōigis linnades, ka alevikes, on turistide kodud, mis jāllegi on nāidatud tingmārķiga. Kōik on tehtud, et turist tunneks end Lātis, kus on ainuōigus lātiķeelseil siltidel, nagu omas kodus, sest kōik need sildikesed kōnelevad igale teadjale selget keelt.

Kōikjal otsitakse Lāti omapārasust, et seda uuesti elustada. Uuritakse vanu linnuseid, rekonstrueeritakse neid, populariseeritakse rahvakunsti nii ehitusis, toasistatusis ja rōivais. Igale saavutusele sel alal ollakse vāga ūhke. Nāib, et Lātis mineviku ja rahvuskultuuri elustamisel sama tōusvat rada kākakse nagu meilgi, igatahes paistab rahvusliku omapārasuse taotlusi seal liikudes kōikjal silma.

Kuna see oli esmakordne ametlik Kaitseliidu meeskonna kūlaskākik teise riigi pinnale, siis omas see ettevōte suurt tāhelepanu meil, eriti aga Lātis, kus lāti lehed pidevalt informeerisid oma lugejaskonda meie kūlaskāigu arenemisest ja ettevōtteist. Neis kirjeldusis tutvustati ka meie Kaitseliidu korraldust, mis teatavasti omab mōningaid erinevusi, peamiselt aga selles, et Lāti kaitseliit ei allu sōjaministeeriumile, vaid sēministeeriumile ja polguūlemaiks on kōik maavanevad, omades selle kohustuse teenistuseūlesandena, kuna abid on sōjavāelased.

Meie vastuvōtt ja suhtumine meile oli kōikjal vāga hea, ja meil, kūlalasil, ei pruukinud kiitusega kitsi olla, sest saime tōesti erakordse lahke vastuvōtu osa-



Ūlail: Motomehed tutvumas Vennaskalmistuga
All: Samas pārga asetamas

Uuendage aegsasti **KAITSE KODU!** tellimist 1937. a. viimase veerandaasta peale!

liseks. Pealegi olime kõik sõitnud sinna, olles avameelne, veendumuses, et vastuvõtt võib olla küll lahke, kuid mitte rohkem. Kuid nüüd, ka veel hulga aja tagant järele mõteldes, peab ütleva — ta oli soe ja südamluk, parem ta ei saanudki olla.

Eriline suur aitaäh siinkohal vastuvõtu suurejoonelise ja südamluku korraldamise eest 5. Riia polgu komandör **Jekabs Legzdins**'ile.

See soe suhtumine saavutas oma haripunkti neil pidulikel sündmusil, kus Kerge-divisjoni liikmeiks võeti vastu rinnamärgi annetamisega 5. Riia polgu komandör **Jekabs Legzdins** ja tema alluvad komandörid **Karlis Podnieks**, **Adolf Simansons** ja **Janis Kiesners**. Kõigil neil komandöridel, alias pealikulil, olid suured teened meie vastuvõtu korraldamisel ja vastastikuste heanaaberlike suhete arendamisel.

Pealeselle omas **Janis Kiesners** erilise põhjuse, mille eest ta võeti vastu Kerge-divisjoni liikmeks. Nimelt ulatusid Vabadussõja lahingud Riia linnani, kus langes nii mõnigi eestlane. Need maeti lahinguplatsi ligidale ja lätlaste hoolitsusel on nende hauad säilinud tänaseni korraldatuina, kuigi nad ei asu kalmistul, vaid üks kahest matmispaigast koguni kesk talu põldu. Neile kahele hauaplatsile on kohaliku komandöri **Kiesnersi** algatusel püstitatud kivist ristid eestikeelse tekstiga ja tehtud talunikele ülesandeks neid kalme korras hoida. Ogre suvituskohast tagasi sõidul Riiga, külastasime mõlemat pisikalmistut, kus aetasime lilli ja mälestasime valviseisakus neid tundmatuid sangareid, kes aitasid vabastada Lätit langesvääri vägedest. Komandör **Kiesners** ei väsinud omavahelisel keskusteludel kiitmast eestlaste vahvust ja kangelaslikkust, kuna ta koos nendega oli võidelnud langesvääri vastu. Ta on üks tõsiseid eesti sõpru.

Kuid oli neid peale eelnimetatute teisigi, kellega tuli kokku puutuda. Näiteks **Volmari** polgu komandör, kes pidas tulise kõne **Võnnu** lahingu monumendi jalal eestlaste osatähtsusest **Võnnu** vabastamisel. See oli ülevaimaid hetki, kui kujutlesime paarkümmend



Sõprusvõistlus aizsargidega Assuri lasketiirul

aastat tagasi toimunud sündmusi ja vaatasime õhtuhämarikus seda kuulsusrikast lahinguvälja, kus otsustati Vabadussõja saatus. Sama uhkustunne asus rinda ka siis, kui vaatasime Sigulda lossi tornist **Toreida** varemeid ja sügavas orus voolavat **Koiva** jõge, mida mööda vanad eestlased sajandeid tagasi tulid võitlema ning hävitasid mainitud kindluse. Vanade eestlaste kuulsusrikas viikingiaeg ja sangarlik Vabadussõda elustusid kõiges, kui saadi ise oma silmaga näha neid ajaloolisi kohti, kus võideldi iseseisvuse säilitamiseks ja selle uuestivõitmiseks.

Võimalust mööda püüti meile tutvustada ka kaitseliidu tegevust, kus puutusime kokku laiema läti kaitseliidu ja naiskodukaitse perega. Riia mererannas viibides külastasime Assuri lasketiiru, kus ka meie mehed proovisid oma laskeosavust. Hiljem viibisime **Dubuldisi** korraldatud kaitseliidu ja naiskodukaitse spordivõistlusel, millele järgnes õhtul meeleolurikas ball, millele lõpetasime oma külaskäigu ja alustasime järgmisel hommikul sõitu tagasi Tallinna.

Kokku võttes peab tähendama, et see pikk külastussõit arenes takistusteta, kuigi läbi tuli sõita 20-l sõidukil umbes 1000 km, nagu nägime eelpool toodud marsruudist. Meiepoolne huvi, peamiselt Kaitseliidu juhtidel, keskenduski sellele, kuidas õnnestub selle sõidu läbiviimine tehniliselt. Hulga sõidukite ja läbisõidetud kilomeetrite arvu kohta oleks päris loomulik olnud rikete tekkimine ja pisemad õnnetusedki, arvestades alatistest sajast libedaid teid. Osalt seda ka juhtus, kuid kuna kõik olid vilunud sõitjad, siis esimesel juhul sai igauks oma masinast jagu, et võis paari minuti pärast järele sõita, millega välditi pika kolonni pidurdamist, ja teiseks libisemisist pääseti ainult ehmatusena. Kui mahajäänud ühes mehaanikuga, kes sõitis korvis rivi lõpus, juba kauemaks kadunuks jäi, siis alles peatati kolonn, milles sõideti 100—200-meetrilisel kaugusel, ja oodati neid järele. Nii arenes kava täitmine meie poolt alati täpselt. Samuti ei avaldanud mehed väsimust, kuigi esimesel ja viimasel külastuspäeval sõideti läbi suurema peatuseta üle 300 kilomeetri.

Suur teene sõidu õnnestumises oli muidugi külastuskäigu juhil kapten **H. Onni**, kelle korraldusel toimus sõidu ettevalmistus, meeste valik ja sõidu tegelik läbiviimine. Sellest olenevalt puudusid ka pisemadki distsipliini ja korra rikkumised.

On soovitatav, et ka teised Kaitseliidu üksused asuksid lõunanaabriga tihedamasse kontakti, kuna ühelt poolt süvendab see vastastikust arusaamist ja teiselt poolt kujunevad sellased külaskäigud kui ka vastuvõtud mõnusaks vahelduseks Kaitseliidu tööle. Selle kaudu saadakse nagu värsket õhku, kindlustatakse enesetunnet ja omandatakse julgust, kui on nähtud naabri saavutusi nii tema igapäevases kui ka kaitseliidu töös.

A. Allik.



PILTE IRU LINNUSEPEOLT:

Ülal: vasakul sotsiaalminister O. KASK ja teised külalised linnust vaatlemas; keskel Iru linnuse ülik KIVI-KANGUR; paremal — Harju Maleva plk. major K. SAAR kõnet pidamas Räävala malevkonna paraadil
 All: vasakul — rahvas linnusepeol jalakeerutusel; paremal — kõievedu

KL malevate vaimne side muinasmalevlastega

Iru muinaslinnale sümboo ne meeskond

Kaitseliit on neid suuri organisatsioone, kes oma otsese ülesande — riigi sõjalise julgeolu tagamise — kõrval harrastab ja arendab aktiivset rahvustunnet ja omakultuuri. Öige, KL ei saa laskuda otseselt meie rahvuslike ning kodumaiste teaduste uurimisele, küll aga ta aitab kanda teadlaste saavutusi laiematesse massidesse ning jõudu mööda rakendada nende praktilisi tulemusi.

Üks sellaseid Kaitseliidu poolt hästi viljeldud aladest on muinasteadus. 1934. a. loodud Võidupühale sisu otsides leidis Kaitseliit Muinas-Eesti tähtsaimad sõjalised jääned — muinaslinnad. Alati neile viivatele teedele tähistulpade püstitamise ja linnustele malmkaardide asetamisega. Samal ajal teostus teiste organisatsioonide poolt elavam linnuste uurimine, millele Kaitseliit heatahtlikult lõi kaasa. Kui nüüd paari aasta jooksul on huvi muinaslinnuste vastu koondunud Iru muinaslinnale, siis on Kaitseliidu organisatsioon asunud realiseerima sealseid uurimistulemusi.

Sel kevadel nimetati Harju maleva Linnaümbruse malevkond muinasaegse selle maa-ala nimega Räävala malevkonnaks. Ja malevkonna aastapäeva puhul, 29. augustil, arendades edasi seda traditsiooni, nimetati Räävala malevkonna kohalik Nehatu kompanii Iru kompaniiks.

Nende ümbernimetamisega on astunud tähtis samm lähemale muistse Eesti vabariigiageste maakondade nimede taastarvituselevõtmisele. Räävala malevkonna piirid ei kata täpselt muistse Räävala maakonna piire, siiski on loodud jõuline kui ka ruumiline kontakt esivanemate halduskorraga.

Malevkond asus küsimuses veel lähemale. Et Iru linnuse järgi nimetatud kompanii omaks ka midagi reaalselt muinasaegset, millele viitab tema nimi, siis lasti Tartus Arkeoloogia Kabinetis säilitatavate leidude järgi prof. Moora juhatusel valmistada mõõk ja kilp.

Malevkonna aastapäeva pühitsemine toimus 29. augustil Iru linnusel suure pidulikkusega. Veel jätkusid Iru muinaslinna väljakaevamised ja sel puhul korraldas ERK Tallinna seltskonnale Iru muinaslinnaga tutvumiseks õppepäeva, mis viis sinna ka tuhandeid pealinlasi.

Aastapäeva peokavas oli peale tavaliste väljaõppe- ja rivivõistluste linnuse sümboolne mehitamine. Iru kompanii pealik Kivikangur nimetati linnuse ülikuks, kogu kompanii linnuse sümboolseks garnisoniks. Järelevalve korra eest anti kolmele vanemale mehele: Kooli Priidule, Künka Kustasele ja Peetri Juhani. Valvemeeskonna vanemaks määrati vana hallpäine Kaitseliidu veteran, kooliõpetaja Kooli Priidu.

Õhtul sügavas videvikus häiriti garnisoni tuleriida süütamisega. Kompanii rivistus tule juures, kus esimesi Harju maleva pealikuid O. Suursööt andis Iru linnuse ülikule üle mõõga ja kilbi. O. Suursööt oli ühtlasi muistsete relvade annetaja.

Selle üritusega pandi alus sündmusele, millest võiksid kujuneda vastavad traditsioonid. Viimaste loomine oleneb aga täiel määral asjaosalisest malevkonnast, veel enam Iru kompaniist enesest.

Soovime neile selleks oskusi ja õnne!

J. T.

KINDRAL SAMSONOVI TRAGÖÖDIA

Kindral Samsonovi armee hävinemine maailmasõja algupäevil Ida-Preisimaal on annud juba üle 20 aasta kõneainet, ka meil Eestis — sai ju armee hävinemisega Saksamaal hukka ja langes vangi ka eestlasi. Ja pealegi olid selles armees juhtivail kohil meie endised sõjakooli lektorid — kadunud kindral D. Lebedev ning äsja surnud kolonel A. Salf, Armee hävinemise suhtes sattusid nimetatud isikud omavahel isegi tülli — üks süüdistas üht, teine teist ja lõpuks andis kolonel Salf veel välja eriraamatu, mis paksu tolmuga üles kergitas. Nüüd ilmus välismaal kindral Samsonovi armee hävinemise kohta Georgi Grebentsikovi romaan „Punetav ookean“ (Ookean bagrjänöi), mis käsitleb seda kurba sündmust ning kindral Samsonovi vabatahtlikku elust lahkumist.

Kindral Samsonovi armee hävinemine Ida-Preisimaal, ja veel otse sõja ajal, levis kuulutluna üle kogu maailma. See oli kui surmakuulutaja kellalöökö. Ühes kindral Samsonovi armee hävinemisega hävis ka kindral Samsonov — ta lõpetas oma elu endatapuga — samas metsas, kus kord olid ta väed ja mis nüüd oli pärast lahinguid tühjenenud.

Neid kurbi päevi mälestati, neist kirjutati ning sel puhul tekkis isegi poleemika. Eriti elavalt võeti sõna veel kolm aastat tagasi, kui ilmus kolonel Salfi raamat, milles puudutati ka kindral D. Lebedevi nime. Algasid siis küsimuste lahendamised. Ühe sõnaga, armee hävinemise ja kindral Samsonovi elust lahkumise kohta materjale on olemas. Ja nüüd on need materjalid saanud ka ühe romaani alustoeaks.

Selle romaani nimeks on „Punetav ookean“ (Ookean bagrjänöi) ning ta autoriks on G. Grebentsikov. See on öieti 6. osa tema teosest „Tšurajevö“. Autor võttis ise tegelikult osa maailmasõjast ja romaan on rajatud suurelt jaotelt tema isiklikele mälestustele. Tuleb veel kord mõruldalt ja teravalt üle elada kindral Samsonovi tragöödia. Lagunemine tuli, ning tuli märkamatu. Seda ei näinud keegi ette. Vene armee liikus mööda Saksa riigi pinda, korpuse avangard võttis maa-alad enda alla. Korpuse staabiülem oli lõbusas tujus ning naljatas, ta oli rahul endaga ja teistega — mets jäi seljataha, ees vilkusid Ida-Preisimaa pealinna Allensteini tuled.

Siis äkki tuli käsk liikuda edasi mitte Allensteini, vaid Muschakenile. See oli ootamatus. Paljud murdsid pead: — kuidas? Tähendab taandumine? Ilma lahinguta? Ja siis katkes telefonühendus ülemjuhatusiga, vaenlane tungis hiigla jõududega peale põhjast ja idast. Esimese jalaväe armee osad põgenesid suurte kaotustega Montovi peale. Kogu pealetungiplaan hävines ning varises kokku.

Kindral Samsonov sõitis staapi. Kõik kargasid püsti. Vasakus käes oli tal kinnas, teine vahtis sinelitaskust välja, puudutades keisri poolt annetatud kuldmööga käepidet. Kindral Samsonov pöördus sideteenistuses seisva raadiotelegrafisti-operaatori poole, kelleks oli lihtsõdur. Temale andis ta käsu iga kahe tunni järele tuua kokkuvõtted tema kätte frondile. See oli imelik ja uskumatu korraldus: armee ülemjuhataja pöördub otsekohe lihtsõduri poole kokkuvõtete saamiseks! Andis siis käsu ühendada end väerinna staabiga ning hakkas kõnelema midagi armee raskest seisukorrast. „Ma arvan...“ ja siis katkes jutt. Väerinna staabist teda katkestati: — „Kuidas armee ülemjuhataja võib arvata... Ta peab seda täpselt teadma, mis tal on vaja teha.“ Samsonov võpatas ja ajas end sirgu. Läks siis välja ning asus autole.

Pärast ülemjuhataja ärasõitu staabiülem andis käsu ühendada end 6. korpusega. Kuid korpuse telefon ei vastanud enam poolest ööst. Ja nii ei läinudki korda korpust leida. Ühendati siis 15. korpusega. Sellele anti käsk liikuda positsioonilt ning liikuda Allensteini peale. Vastus oli

ootamatu ning järsk: „Teie kõrgeausus, teie käsk on täitmatu. Minu korpus on juba kolm päeva järjest lahinguis, on kaotanud rängasti, kuid sealjuures võitleb vahvalt vaenlase hiigla jõududega. Lahkuda positsioonilt tähendaks hävinemist.“ See oli korpuse komandöri kindral Martosi vastus. Staabiülem kordas oma käsku ning lisis juure: „Käsku mitte täites paigutatakse Teid ümber ning Teie satute kohtu alla.“ Martos andis kategoorilise ja järsku vastuse: „Teie kõrgeausus, ma loovutan meeleldi Teile korpuse juhtimise. Aga senikaua kui mina seisan korpuse juhi kohal, ma ei suuda täita sellast kolossaalselt rumalat käsku. Minu korpus jookseb verest tühjaks, kuid võitleb mehisele edasi. Mina Teie käsku ei täida.“

Kõnelus lõppes. Kogu staap ootas kindral Samsonovi tagasitulekut. Lõppeks öhtul videvikus peatus tema oliivhalli auto staabi ees. Kindral oli heas tujus. Ta oli jõudnud läbi sõita ka kõige hädahohtlikumad kohad väerinna ning oli vaimustuses kindral Martose korpuse võitlemisest ning ülalpidamisest. Staabiülem kuulas krimpstatud näoga armeejuhi kõnelust pealt ja lausus siis: „Aga kindral Martos keeldus meie käsku täitmast.“ — „Ja hästi tegi.“ vastas kiiresti kindral Samsonov. „Allensteini peale marssimine on väerinna juhataja kindral Zilinski idee ning see on hullumeelsus.“ Staabi ohvitserid kuulsid armee ülemjuhataja sõnu vaikides.

Äkki tuli uus käsk taandumiseks. Raske oli orienteeruda, sest kaardil polnud märgitud isegi mitte Dornsdorfi küla ja ükski ei võinud seda leida. Kaotatud oli ka side. Keegi suurtükiväe brigaadi komandör haaras binokli, vaatas ringi ja kuidagi ei jõudnud ta selgusele, mis ümbruskonnas sünnib: kas on taandumine või pealetungimine. Hommikul koidu ajal saabus hirmus sõnum: kindral Martos oli käskinud ette kanda, et ühendus kindral Samsonoviga on kaotatud juba eelmise päeva hommikust alates. Veel hirmuäratavamalt kõlas ettekanne lõpp: „On teateid, et kindral Samsonov asub ühes diviisis, mida ta isiklikult juhatas, ning ta viis selle liigi kaugele välja. Diviis on nähtavasti vaenlase poolt seljatagant ära lõigatud.“ Tähendab armee ülemjuhataja oli igaveseks kaotanud sideme oma armeelega. Kõik oli segi paisatud. Selles kaoses liikus jalavägi. Puudusid terve polgud ja pataljonid. 36. jalgväe diviisi ülem kindral Prežentsev ütles: „Härrad ohvitserid! Seisukord on täiesti selgusetu. Üks on aga selge: meie oleme vaenlase poolt igast küljest ümber piiratud.“ Polkovnik Varõhanov küsis: „Kas peate võimalikuks läbi tungida või...“ ta hääli värises, „oleme sunnitud alistuma?“ Minut sügavat ja rasket vaikimist. Siis järgnes suurtükiväe brigaadi komandöri polkovnik Hristiniš'i vastus: „Muidugi, läbi murda...“ „Aga kuidas läbi murda?“ küsis keegi polgu komandöridest. „Vaadake, meie väeosad on kõik segi paisatud... Need pole enam löögiüksused, see on kari.“ — „Igaile komandöri tuleb anda täieline vabadus talitada oma äranägemise järgi.“ tegi ettepaneku polkovnik Grigov. „Igaüks peab orienteeruma omal käel ja oma riiskol.“ Seda peeti vastuvõetavaks, kuid hoolimata sellest seisid kõik paigal kivistunud, vaikides, maha surutud. Jõudis kätte õhtupimedus.

Oma romaanis maalib G. Grebentsikov lugejatele silmade ette pildi ühest väeosast, ja seesama, mis siin läbi elati, sündis igal pool: sõda kõigile, taandumine ja sõjavangipõli on rasked ning lootusetud, ühesugused kõigile. Ja nii siis valiti suund kompassi järgi idasse, kus polnud korralikku teed, vaid tihedad metsad, täis kaevikuid ja kuristikke. Sellast rasket teed liikus mitmetuhandeline mass. Orkestrid vaikusid juba ammu. Iga minut näis igavikuna. Jõudis kätte kesköö. Kõik ootasid hommikuvalgust, aga seda ei tulnud ega tulnud.

2. armee ülemjuhataja kindral Samsonov veetis selle uneta öö Saksa külas Orlaus. Väli telefon ei suutnud enam ühendust anda ühegi korpusega. Varahommikul kindral Samsonov istus autosse ning hakkas kihutama mööda väerinda. Väerind oli katkenud, lookles, moodustas sõlmi. Kindral viskas kaardi oma maaslamavale vihmakuuele. Nähtavasti oli ta sõitnud vaenlase rinde sisse: tema seisma jäädes juhiti

kuulipilduja tuli talle ja ta autole. Auto esimese ratta kummisse oli tunginud š apnellikild, mis selle purustas, ning õhk tungis sellest kaeblikult välja.

Armee ülemjuhataja seisis paljaspäi. Ta ei teadnud isegi, millal ja kuidas ta mütsi oli kaotanud. Tuul keerutas ta hõredaid juukseid ja vahetevahel kleepusid need ta higi-sele otsaesisele. Ta nägu oli kattunud paksu tolmuga ning ta näojooned kõnelesid ülepingutusest. Oma kaaslastele sõnagi lausumata sammus ta edasi. Viimased kaks päeva viis ta isiklikult vaenlasele vastu polgud ja pataljonid, hoolimata sellest, et ümbrus oli ägeda marutule ja kuulirahe all. Tema sõbraks oli stek — ratsapiits. Nüüd haaras ta hinge meelegaheide, ta püüdis leida hädaohtlikemaid kohti, aga surm ei tahtnud teda, kuid ta nägi seda, mis on hirksam surmast. Ta nägi jooksvaid sõduritesalku, kes maha jätsid suurtükid, kuulipildujad, püssid ning isegi oma seljakotid. Kindral Samsonov istus teekaldale, surudes põlved kokku ning pannes nende oma käed, milledele langetas pea. Oma näo peitis ta käte vahele, püüdes seda justkui varjata. „Häbi! Häbi!“ sositas ta omaette. Ta oli täiesti kaotanud valitsemise enda üle. Siis teda kohtas täiesti juhuslikult kindral Martos, korpuse komandör, kes sõitis läbi oma väerinna. Samsonov teda nähes tõusis üles ning haaras kindral Martosel ümber kaela kinni ning nuuksus.

Nad lahkusid üksteisest. Staabiohvitserid ümbritsesid teda endiselt. Ja siin andis siis kindral Samsonov valusa käskkirja: „Armee juhiks saab kindral Martos.“

Jõudis kätte öö. Staabiülem kindral Postovski pöördus ohvitseride poole: „Meie oleme vastutavad armee hävinemise eest, kuid alistuda sakslastele elavatena — selleks pole meil õigust. Meie oleme kohustatud kõik, kuni viimse meheni, ilma kõrgema väejuhi ette... Olge lahked, järgnege minule.“ Ja neid sõnu öeldes viis ta oma grupi kompassi järgi otse metsa. Tee pidi viima Vene piiri poole. Jala, pooleldi rietatult, sammusid nad hanereas, hoidudes eemale inimasulaist ning teedest. Nendega polnud kaasas ainustki sõdurit. Kõndis ka kindral Samsonov, kõndis ja ahastas: „Häbi! Häbi!“. Siis sosistas ta: „Kõige eest tuleb vastust anda mitte ainult siin maailmas, vaid ka hauataguses elus... Kas jõuame välja piirini...“

Ees paistsid hõbedased järvelained, küljelt pime mets,

leiti metsatee. „Tagasi.“ Üksteise järele mindi tagasi. Kindral Samsonovi mõök jäi põõsastesse kinni ning ta jäi teistest maha. Külm käepide puutus vastu hõõguvat kätt. See tuletas talle meele: „Kuldmõök! Tsaari kingitus!“ Kolm nädalat enne väerinna tulekut palus tsaar kindral Samsonovi enda juure jahtlaev „Standartile“ eiele. Sel silmapilgul keegi lausus: „Vist jõuame välja põllule.“ Kuid see teda ei rõõmustanud, pigemini kohutas: „Nüüd, hommikul, päikesetõusul, kohtame esimeste tagavaraosadega.“

Samsonov haaras uuesti mõõga järele ning istus kännule. Kõik jäid seisma ning hakkasid nõu pidama ning vaatasid kompassi. Liikusid siis jälle edasi, kuid kindral Samsonovil ei jatkunud edasiminekku enam jõudu. Siis äkki kogunes temas jõud, ta tõusis üles, kuid ei järgnenud mitte teistele, vaid läks sootuks vastupidises suunas, tihedasse metsa, eemale metsateest... Kaaslased paistsid talle sel silmapilgul vaenlastena. Üks läks temast mööda, teine... „Otsivad.“ Keegi lausus: „Ah, mis ta! Naljatab, mis?“ Pöörduti tagasi. Ei leitud otsitavat. Jälle ümbritses teda vaikus. „Oh, kui kunagi ei saabuks hommik!“ Hommik oli aga käes. „Kuidas kohtan nüüd oma naist, kes mind austas ja armastas? Kuidas ilmun ma tsaari ette? Kuidas ilmun ma vene armee ridadesse? Häbi! Häbi!“... Aga kas tegelikult oli siis häbi? Oli. See oli tõsiasi ja mitte unenägu. Aga ükski ei suuda olukorrast aru saada, ükski ei usu mingeid seletusi. Ja kindral Samsonov värises kogu kehast, tõusis ja sammus uuesti metsasügavusse, isegi mitte teades kuhu ja milleks.

Ta seisatas metsatukas tee ääres. Kiiresti tõmbas ta taskust välja oma dokumendid, rebis need puruks ning mattis kraavi. Siis võttis ta taskust kulduuri, avas selle kapsli, keeras uuri üles ning masinlikult heitis pilgu medaljonile — naisele ja kahele lapsele. Surus siis uuesti kapsli kinni ning pani uuri tasku. Istus pikkamööda maha ning pikkamööda laskis end seljale. Silmad olid tal avatud, kuid need ei näinud ei taevast ega tõusvat päikest. Meelegaheide tumestas neid. Käed aga tegutsesid kiiresti, nagu kartes, et nende tegevus varsti raugneb. Pahem käsi tõmbus koos kuldmõõgaga rinnale ja parem tõmbas taskust välja revolvi. Järgnes pauk, mis aga ei kostnud kaugele. Kõik oli lõpnud. Armee tragöödiat järgnes kindral Samsonovi tragöödia.



J. TALLIKASE' TOOSTUSE KAUPLUS

soovitab suurimas valikus:

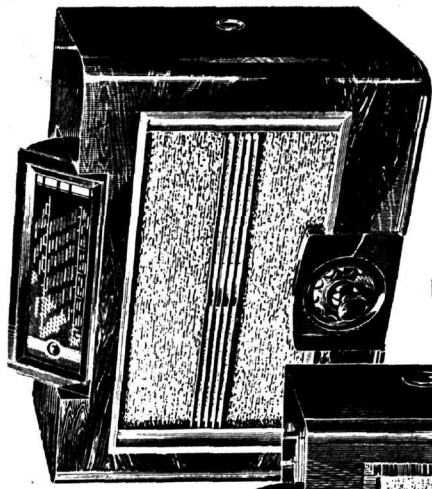
daamide käekotte, portfelle, sumadane ja rahataskuid.

Tellimiste ja parandustööde vastuvõtmine.

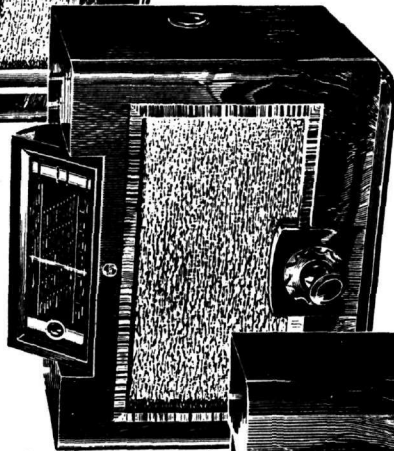
UUE TÄNAVA ALUL VANA VIRU TÄN. Nr. 5, TELEFON 447-94.

"Symfoniline Sari 38"

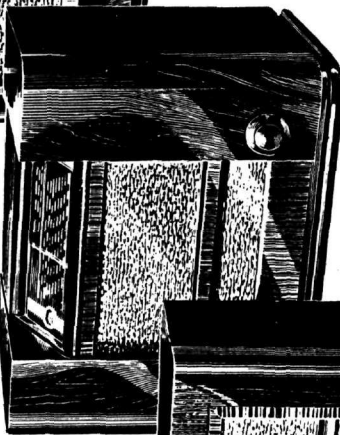
-kannab maailma suurima
radiotööstuse garantiid!



Fuga 38
Hind Kr. 495.—



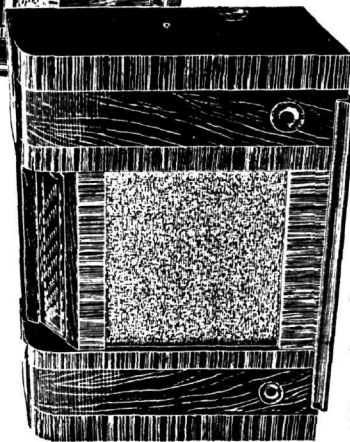
Sonata 38
Hind Kr. 365.—



Rondo 38
Hind Kr. 295.—



Barcarole 38
Hind Kr. 295.—



Preludio 38
Hind Kr. 235.—



Tähtsamaid saavutusi:

1. Automaatne tuntav häälestus
2. Mononupp — automaatne häälestusseadeldis, saatejamaade valik, selektiivsus, helivarvingu jne. määramine sünnib ühe nupu kaudu
3. Kontrastekspansioon — annab sügavamad ja plastilisemad heliülekannet
4. Adeptivorskaala — esitab ülevaetlikult saatjate nimetusi vastavalt vaatenurgale
5. Heliidifusor — pakub igas ruumis täiesti ühtlast ja loomutruud heliülekannet
6. Kolmedioodilülitus — väldib häireid, segamisi ja on moodsuandvaim vahend teedingu tasandamiseks
7. Automaatne heliteskaalustus — kombineeritud kõrge ning madala helikorrektooriga, määrab alati nende õiget tasakaalu proportsiooni
8. Katoodkiir — häälestusindikaator — ideaalne nähtav häälestus
9. Uued punased „Miniwatt“ raadiolambid — annavad suurimat võimet minimaalse voolukulu juures
10. Akustiliste põhimõtete järele ehitatud moodsajooneline kast

Nõudke demonstratsioone ja müügingimusi lähema Philips raadiokaupmehe juures

PHILIPS RADIO